

J A A R V E R S L A G 2 0 1 6

Inhoudsopgave

Jaarstukken

Jaarverslag

Profiel	3
Organisatie	4
Kerncijfers	8
Verslag van het verantwoordingsorgaan	9
Intern toezicht: samenvatting bevindingen visitatiecommissie	10
Toetsing naleving gedragscode over 2016	13
Verslag van het bestuur	15
Financiële paragraaf	22

Jaarrekening

Balans per 31 december 2016	34
Staat van baten en lasten over 2016	35
Kasstroomoverzicht over 2016	36
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2016	37
Gebeurtenissen na balansdatum	58

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	59
Actuariële verklaring	60
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	62

Bijlage 1 Verzekerdenbestand pensioenregeling	68
Bijlage 2 Specificatie beleggingen per 31 december 2016	70
Bijlage 3 Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2016	71
Bijlage 4 Grafieken	75
Bijlage 5 Nevenfuncties bestuursleden	79

Alle bedragen in dit document zijn weergegeven in € 1.000, tenzij anders vermeld. Indien een bedrag niet is weergegeven in € 1.000, zijn er twee decimalen achter de komma weergegeven.

Jaarverslag

Profiel

Stichting Pensioenfonds Ecolab (verder te noemen: het pensioenfonds of het fonds), statutair gevestigd te Utrecht is opgericht op 21 december 2000. Het pensioenfonds is een afsplitsing van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland BV. De laatste statutenwijziging was op 26 juni 2014. In deze statutenwijziging is de implementatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen geregeld. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30169998.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie de Pensioenfederatie.

Alle (gewezen) deelnemers zijn medewerkers of oud-medewerkers van de aangesloten onderneming van het fonds. De aangesloten ondernemingen zijn Ecolab B.V. en Ecolab Production Netherlands B.V.. Tevens neemt een drietal (voormalige) werknemers van de aangewezen instelling Nalco Netherlands B.V. deel aan de pensioenregeling die wordt uitgevoerd door het fonds.

Met ingang van 1 januari 2015 treden er geen nieuwe deelnemers meer toe tot het fonds. Hiermee is het een gesloten fonds geworden.

Missie, visie en strategie

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Ecolab heeft een missie, een visie en een strategie vastgesteld. Deze zijn leidend voor de doelstellingen die het fonds nastreeft en inspanningen die het fonds daarvoor doet.

Missie

Het fonds heeft tot doel het pensioenreglement uit te voeren en daarmee het verlenen of doen verlenen van pensioenen en/of andere uitkeringen aan werknemers en voormalige werknemers en pensioengerechtigden en aan degene die door hen worden of werden onderhouden. De hoofdtak richt zich op het beleggen en beheren van pensioengelden en het verzorgen van uitkeringen aan daartoe gerechtigde deelnemers en gepensioneerden.

Visie

De hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid is: “het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van de stichting.”

Het bestuur onderkent het belang van risicomanagement dat een steeds belangrijkere rol is gaan spelen in de aansturing van het pensioenfonds. Het beleid van het bestuur is er niet op gericht om risico's per definitie uit sluiten, maar om risico's op een verantwoorde wijze te beheersen.

Strategie

Om de hoofddoelstelling te realiseren voert het pensioenfonds een gecombineerd beleid, waarbij enerzijds een deel van de portefeuille is ingericht om de risico's ten opzichte van de verplichtingen te beperken (matchingportefeuille) en anderzijds een deel van de portefeuille is ingericht om het voor risico gecorrigeerd rendement van de beleggingsportefeuille te optimaliseren (rendementsportefeuille). Hierbij voert het pensioenfonds een passieve beleggingsstijl.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid, de invulling van dit beleid en de naleving van het vastgelegde risicokader, handelt het bestuur in overeenstemming met de prudent person gedachte.

Het pensioenfonds heeft in overleg met haar sociale partners en het Verantwoordingsorgaan de risicohouding van het pensioenfonds vastgesteld:

- Het pensioenfonds vindt een stabiele premie en opbouw belangrijk.
- Het pensioenfonds wil pensioenverlagingen zoveel als mogelijk voorkomen. In een slechtweersscenario wil het pensioenfonds minimaal een nominaal pensioenen kunnen uitkeren.
- Het pensioenfonds vindt koopkrachtbehoud belangrijk en financiert dit uit toekomstige overrendementen. Dit betekent wel dat het pensioenfonds ook het risico loopt dat de rendementen tegenvallen. Het pensioenfonds streeft een pensioenresultaat van minimaal 90% na.

Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was gedurende het verslagjaar 2016 als volgt:

Werkgeversleden	Functie	Lid sinds	Einde zittingsduur
R.J. Hagoort, Utrecht	Voorzitter	9-2012	onbepaald
X.R. de Vries, Rosmalen	Lid	5-2013	onbepaald
Werknemersleden			
A.E. Jenner, IJsselstein	Lid	9-2012	2017
A.H. Goemans, Nijmegen	Lid	2-2014	2017
W. de Jong, Leiderdorp (gepensioneerd vertegenwoordiger)	Secretaris	3-2011	2017

In 2016 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van het bestuur.

Het bestuur bestaat vanaf februari 2014 uit 2 werkgeversleden en 3 werknemersleden waarvan 1 lid namens de pensioengerechtigden.

Het bestuur hanteert een paritaire bestuursmodel. Belangrijk voordeel van dit model is de directe betrokkenheid in het bestuur van werknemers van Ecolab. Het bestuur heeft besloten de bestuursfuncties in dit paritaire model als volgt in te vullen: 5 bestuursleden, waarbij 2 namens de werkgever, 2 namens de werknemers en 1 namens de pensioengerechtigden. Dit betekent dat er vanaf 1 juli 2014 met gewogen stemverhoudingen gewerkt wordt: de werkgeversleden hebben elk 1 stem en de bestuursleden namens de werknemers/pensioengerechtigden elk 2/3 stem.

Het bestuur heeft het gekozen bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen per 1 juli 2015 geëvalueerd. De ervaringen met het werken met gewogen stemverhoudingen zijn goed. Het bestuur heeft daarom besloten het paritaire bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen vooralsnog ongewijzigd te continueren. Het bestuur heeft DNB hiervan op de hoogte gebracht.

Zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan bestaan uitsluitend uit mannen. Het bestuur realiseert zich dat de Code Pensioenfonds normen bevat m.b.t. diversiteit en diversiteitsbeleid. Zo dient er in zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan tenminste één vrouw te zitten (norm 67) en één lid onder de veertig jaar (norm 68). Het jongste bestuurslid heeft in 2015 de leeftijd van veertig jaar bereikt. Het bestuur heeft de gewenste diversiteit met de ondernemingsraad en de werkgever besproken. Gezien de relatief beperkte achterban (gesloten fonds, krimpend aantal actieve deelnemers) is het erg lastig zo niet onmogelijk om te voldoen aan beide genoemde normen. Het bestuur heeft er daarom voor gekozen om geen concrete stappen vast te stellen om het diversiteitsbeleid te bevorderen en om geen concrete doelstellingen te formuleren. Bij vacatures in het bestuur c.q. het verantwoordingsorgaan zal telkens bezien worden op welke wijze invulling gegeven kan worden aan het diversiteitsbeleid.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan meerdere uitvoeringsorganisaties. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer en pensioenadministratie. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, eindverantwoordelijk blijft voor de uitbestede taken.

Klachten- en geschillenregeling

De klachten- en geschillenregeling is als bijlage bij het pensioenreglement opgenomen. Op grond van deze regeling kan een belanghebbende, indien bij hem/haar een klacht of geschil is ontstaan, zich hierover schriftelijk tot het dagelijks bestuur van het fonds wenden. Het dagelijks bestuur zal vervolgens de klacht of het geschil in behandeling nemen en een oordeel geven. In het afgelopen verslagjaar heeft het dagelijks bestuur één klacht ontvangen. Deze klacht is in lijn met de Klachten- en geschillenregeling afgehandeld.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds wordt gevormd door de voorzitter, de heer R.J. Hagoort als vertegenwoordiger van de werkgeversleden, en secretaris de heer W. de Jong als vertegenwoordiger van de werknemersleden. Het dagelijks bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het pensioenfonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoeringsorganisatie is Ecolab B.V.. De werkzaamheden betreffen alle werkzaamheden van de uitvoeringsorganisatie op het gebied van de pensioenadministratie. Hieronder valt de deelnemers-, uitkerings-, en financiële administratie. Voor de uitvoering van deze werkzaamheden is een pensioenadministratie-overeenkomst opgemaakt.

Vermogensbeheerders

De vermogensbeheerders zijn State Street global Advisors, hierna te noemen SSgA, en KasBank. De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds wordt beheerd door SSgA, KasBank draagt zorg voor de afdekking van het valutarisico en de uitvoering van de administratie hiervan. Naast de bij SSgA ondergebrachte middelen, wordt er ook belegd in een collateral obligatie welke in bewaring bij Kas Bank is gegeven. Het bestuur heeft maatregelen getroffen om toezicht te kunnen uitoefenen op de activiteiten van de vermogensbeheerder. Voor elke vermogensbeheerder afzonderlijk zijn beleggingsrichtlijnen vastgesteld. De vermogensbeheerders voeren de vermogensbeheeropdracht uit zoals vervat in deze beleggingsrichtlijnen. Deze richtlijnen hebben onder meer betrekking op een normale portefeuillestructuur, kwaliteit en diversificatie vereisten, wijze van rapportering en standaarden voor de resultaatbepaling. Hierbij is met name het monitoren van het beleggen binnen de door het bestuur afgegeven mandaten van belang. Bovendien wordt hierbij aandacht gegeven aan de juiste interpretatie en uitvoering van beleggingen in lijn met het strategische beleggingsbeleid dat door het bestuur aan de hand van de uitkomsten van de ALM-studie is vastgesteld. Het bestuur ziet er op toe dat de verplichtingen die voortvloeien uit de EMIR-regelgeving adequaat zijn vastgelegd.

Het bestuur laat periodiek een ALM-studie uitvoeren. Dit is voor het laatst in het voorjaar van 2015 gebeurd. In deze studie zijn de impact van het nFTK alsmede de gevolgen van het sluiten van het fonds voor nieuwe deelnemers geanalyseerd. Tevens is er een aantal beleidsvarianten doorgerekend. Op basis van de studie is besloten tot een herijking van het beleggingsbeleid. De strategische asset mix is ongewijzigd te laten, maar de renteafdekking is bijgesteld van 75% naar 62,5%.

Externe ondersteuning

Het pensioenfonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing op zowel de korte als de lange termijn. Het bestuur laat zich op actuariel gebied adviseren door actuariel bureau Willis Towers Watson.

Voor de controlerende taken zijn betrokken:

De certificerend actuaire, J.L.A. Schilder AAG van Towers Watson Netherlands B.V.
De externe accountant is F.M van den Wildenberg RA van KPMG Accountants N.V.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is op 1 januari 2009 ingesteld en is in 2016 als volgt samengesteld:

J. Zinger, Nieuwegein	Voorzitter
J.F.W de Bakker, Bavel	Secretaris
L.F. Wiertz, Purmerend	Lid

Het bestuur legt aan het verantwoordingsorgaan verantwoording af over het gevoerde beleid. Daarbij gaat het vooral om de vraag of het bestuur bij haar beleid op een evenwichtige manier rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden.

Intern toezicht (visitatiecommissie)

Het bestuur heeft gekozen voor een visitatiecommissie, die het functioneren van het pensioenfonds zal evalueren en toetsen. Het gaat dan om een beoordeling van de beleids- en bestuursprocedures en – processen en de controle omgeving van het pensioenfonds. De visitatiecommissie is in december 2010 ingesteld. Gedurende het verslagjaar 2016 is de visitatiecommissie als volgt samengesteld:

Mevrouw mr. M. Meijer-Zaalberg (vanaf 1 oktober 2016)
De heer mr. E. Klijn (vanaf 16 november 2016)
De heer C. van der Sluis, voorzitter (tot 16 november 2016)
Mevrouw O. Bisschop (tot 16 november 2016)
De heer R. Albrecht, CFA, CPE (met ingang van 1-10-2014)

Gedurende het verslagjaar hebben 2 leden van de visitatiecommissie afscheid genomen en zijn er 2 nieuwe leden toegetreden. In november van 2016 heeft het bestuur de visitatiecommissie gevraagd de jaarlijkse visitatie uit te voeren. Deze visitatie is uitgevoerd in de periode december 2016 - april 2017 en de rapportage is in mei 2017 opgeleverd. Het bestuur heeft de visitatiecommissie de opdracht gegeven om zich naast de wettelijke taken specifiek ook te richten op de wijzigingen in de uitbesteding van werkzaamheden voor het fonds. U vindt een samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie elders in dit jaarverslag.

Compliance officer

Het bestuur heeft de heer A.E. Jenner aangesteld als eerste aanspreekpunt voor de functie van compliance officer. De visitatiecommissie heeft er op aangedrongen deze functie bij iemand anders dan een bestuurslid neer te leggen. Om hier invulling aan te geven heeft de heer Jenner de functie van compliance officer in de loop van het derde kwartaal van 2016 overgedragen aan de heer J. Zinger. KPMG Advisory vervult ondersteunende compliance werkzaamheden. De gedragscode maakt deel uit van het door het pensioenfonds gevoerde integriteitbeleid.

KPMG Advisory toetst jaarlijks aan de hand van een vragenlijst of de verbonden personen en insiders van het pensioenfonds de gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. Tevens wordt er door middel van case studies en discussies in bestuursvergaderingen gewerkt aan het vergroten van bewustwording van integriteitdilemma's en de wijze waarop hiermee omgegaan kan worden.

Beleggingscommissie

Het pensioenfonds kent geen separate beleggingscommissie. De contacten met de vermogensbeheerders worden in eerste instantie door de voorzitter en de heer A.E. Jenner onderhouden. De besluitvoering ligt bij het bestuur als collectief. Tot deze besluiten kunnen bijvoorbeeld behoren het nader vormgeven of aanpassen van het beleggingsbeleid, de keuze van strategische benchmarks, het opstellen en up to date houden van het beleggingsplan en het monitoren van de vermogensbeheerders.

Het beleggingsbeleid en de Verklaring Beleggingsbeginselen zijn vastgelegd in de ABTN. De Verklaring Beleggingsbeginselen beschrijft op beknopte wijze de uitgangspunten van het

beleggingsbeleid van het fonds. De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld. Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring Beleggingsbeginselen in op de doelstelling van het beleggingsbeleid, de risico's en risicobeheer, de algemene uitgangspunten en beleggingsbeginselen en de uitvoering van het beleggingsbeleid. De Verklaring Beleggingsbeginselen wordt om de drie jaren herzien. Daarnaast wordt de Verklaring Beleggingsbeginselen onverwijld herzien als er tussentijds een belangrijke wijziging in het beleggingsbeleid optreedt.

Kerncijfers (stand per einde jaar)

Boekjaar	2016	2015	2014	2013	2012
Aantal werkgevers	2	2	2	2	2
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	163	179	190	201	224
Premievrije rechten ("slapers")	259	356	361	363	367
Pensioentrekkenden	147	148	144	139	139
Reglementvariabelen (per 1 januari volgend op het genoemde boekjaar)					
Toeslagverlening actieven per 1 januari	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening inactieven PF per 1 januari	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening inactieven PPF per 1 januari	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%
Cumulatief niet toegekende toeslagen actieven (per 31-12)	10,66%	9,26%	8,76%	7,86%	6,15%
Cumulatief niet toegekende toeslagen inactieven (per 31-12)	9,96%	9,56%	9,06%	8,16%	6,13%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	2.133	2.235	2.252	2.447	2.474
Kostendeekkende premie	2.172	2.052	1.845	2.386	2.319
Gedempte kostendeekkende premie	1.880	1.351	1.455	1.769	1.821
Pensioenuitvoeringskosten	296	296	263	248	244
Uitkeringen	2.369	2.292	2.262	2.384	2.387
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	108.053	100.343	101.634	82.056	78.719
Minimaal vereist eigen vermogen	4.125	3.831	3.680	3.108	3.234
Vereist eigen vermogen	14.164	13.693	10.126	8.916	9.128
Pensioenverplichtingen	100.608	93.446	89.393	75.080	77.761
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	107,4%	107,4%	113,7%	109,3%	101,2%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in%)	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%	104,2%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	114,1%	114,7%	111,3%	111,9%	111,7%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	104,6%	108,8%	112,0%	nvt	nvt
Reële dekkingsgraad (in %)	86,1%	88,7%	nvt	nvt	nvt
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	39.659	36.010	34.004	32.414	26.668
Vastrentende waarden	68.153	63.555	67.884	47.280	50.629
Derivaten	321	-200	-309	148	79
Beleggingsrendement in %	10,6%	-0,4%	28,2%	3,1%	13,5%
Benchmark in %	10,4%	2,0%	27,2%	3,4%	12,1%

Alle bedragen in dit document zijn weergegeven in € 1.000, tenzij anders vermeld. Indien een bedrag niet is weergegeven in € 1.000, zijn er twee decimalen achter de komma weergegeven.

Tot en met 2015 werd een deelnemer die zowel premievrije als actieve aanspraken had, twee keer meegeteld in de aantallen. Vanaf 2016 is er voor gekozen om elke deelnemer slechts één keer mee te tellen. Dit leidt tot een afname van het aantal gewezen deelnemers met 66 en van het aantal gepensioneerden met 4 primo 2016. De cijfers tot en met 2015 zijn weergegeven op basis van de oude methode. In bijlage 2 is een nadere specificatie van dit effect opgenomen.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

De leden van het VO (Verantwoordingsorgaan) worden door het bestuur van het pensioenfonds geïnformeerd door middel van overlegvergaderingen, notulen, agenda's en besluitenlijsten en directe toegang tot de sharepoint site "OnePlace" waar alle correspondentie van het pensioenfonds is opgeslagen. Op deze wijze werd het VO op de hoogte gehouden van alle belangrijke ontwikkelingen en (voorgenomen) besluiten en was het mogelijk een goede invulling te geven aan haar taken en verantwoordelijkheden.

Het VO heeft in 2016 twee adviezen gegeven op verzoek van bestuur van het pensioenfonds: Premiestelling 2016 en de wijziging van de samenstelling van de Visitatiecommissie. Het VO heeft op beide adviezen een positief advies gegeven.

Op 19 september 2016 hebben de leden van het VO samen met de Ondernemingsraad van Ecolab een workshop van Willis Towers Watson Academy bijgewoond. Deze workshop had betrekking op de toekomstbestendigheid van pensioenfondsen en eventuele liquidatie van een pensioenfonds en het traject van de waardeoverdracht van de opgebouwde pensioenen. Op 18 november 2016 hebben twee leden van het VO een themadag van de Pensioenfederatie bijgewoond. Het thema was "Platform medezeggenschap Pensioenfondsen".

Het VO heeft het concept Jaarverslag 2016 op 1 mei 2017 ontvangen.

Bevindingen:

Het verantwoordingsorgaan komt tot de volgende bevindingen:

Cumulatief niet toegekende toeslagen

- In de kerncijfers voor 2016 worden percentages gebruikt van 10,66% voor actieven en 9,96% voor inactieven vermeld. In 5 jaar tijd zijn deze percentages gestegen met respectievelijk 4,51% en 3,83%.

Kosten

- De totale uitvoeringskosten zijn in 2016 gedaald t.o.v. 2015. Per medewerker is deze gedaald van € 1.541,00 naar € 1.503,00.

Herstelplan

- Het fonds zit in een herstelsituatie en het VO heeft kennis genomen van het herstelplan.

Bijdrage werkgever aan het pensioenfonds

- Ook dit jaar heeft de werkgever de maximale premie van 39% bijgedragen. Dat was zeer wenselijk, aangezien het fonds een gesloten fonds betreft.

Verslag van het bestuur

- Het bestuur meldt in het verslag ten aanzien van de Gedragscode dat er een overzicht van de nevenfuncties van de bestuursleden wordt bijgehouden.

Dekkingsgraad

- De dekkingsgraad van het Pensioenfonds was per 31 december 2015 107,4% en per 31 december 2016 eveneens 107,4%

Oordeel:

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat:

- het bestuur voldoende informatie aan het verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te kunnen vormen over het gevoerde beleid;
- het handelen van het bestuur in 2016 is in overeenstemming geweest met de statuten en reglementen;

- het bestuur heeft in 2016 een consistent beleid gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen goed afgewogen en geborgd zijn;
- het bestuur heeft gedegen en logische beleidskeuzes voor de toekomst gemaakt;
- Het fonds staat onder scherp toezicht van de Nederlandse Bank.

Aanbevelingen:

Cumulatief niet toegekende toeslagen

Het corrigeren van de achterstand kan tot maximaal 10 jaar terug. De meerderheid van de deelnemers, zowel de actieven als de niet actieven, hebben geen notie in hoeverre de achterstand is m.b.t. de indexatie van hun opbouw of pensioenuitkering. Het VO verwacht ook niet dat deze achterstand in de komende jaren ingehaald gaat worden. Het VO heeft als aanbeveling dat door het pensioenfonds duidelijker gecommuniceerd wordt. De deelnemers kunnen dan hun eigen conclusies trekken over hun toekomstige financiële situatie en indien gewenst een actieplan maken buiten het pensioenfonds om.

Nevenfuncties

Het VO doet als aanbeveling om de nevenfuncties van de bestuursleden te vermelden in het jaarverslag. Dit geeft een duidelijk beeld aan de buitenwereld in hoeverre er voor bestuursleden mogelijk sprake is van een conflict of intrest en in hoeverre individuele bestuursleden mogelijk profijt zouden kunnen hebben bij beslissingen van het bestuur.

Nieuwegein, 10 mei 2017

Verantwoordingsorgaan: aangetreden per 1 januari 2013

J. Zinger, Nieuwegein

Voorzitter

J.F.W de Bakker, Bavel

Secretaris

L.F. Wiertz, Purmerend

Lid

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op het verslag van het verantwoordingsorgaan:

Het verantwoordingsorgaan doet de aanbeveling om duidelijk te communiceren over indexatie en de kans op inhaalindexatie. Het bestuur heeft in maart 2017 een brief aan alle deelnemers gestuurd waarin uitleg is gegeven over de verwachtingen ten aanzien van mogelijke kortingen van de opgebouwde pensioenen en de verwachte indexatie in de komende jaren. Deze informatie is ook op de eigen website van het pensioenfonds te vinden (www.pfecolab.nl). Het bestuur vindt correcte, duidelijke en evenwichtige informatieverstrekking van groot belang en zal ook in de komende jaren aandacht blijven besteden aan adequate informatieverstrekking over de kans op korten en de kans op en de omvang van indexatie. Hierbij zal de suggestie van het verantwoordingsorgaan worden meegenomen om aandacht te geven aan de omvang van de achterstand in indexatie die in de afgelopen jaren is ontstaan en de kans dat deze achterstand door middel van inhaalindexatie kan worden gerepareerd.

Voorts doet het verantwoordingsorgaan als aanbeveling om de nevenfuncties van de bestuursleden te vermelden in het jaarverslag. Het bestuur heeft deze aanbeveling overgenomen. U vindt een overzicht van de nevenfuncties van de bestuursleden in bijlage 5 van dit jaar verslag.

Het bestuur ervaart de samenwerking met het verantwoordingsorgaan als zeer constructief en verheugt zich op de continuering van de samenwerking in de toekomst.

Intern toezicht: samenvatting bevindingen visitatiecommissie

Deze rapportage bevat de bevindingen van de visitatiecommissie (hierna VC) naar aanleiding van het onderzoek over de periode januari 2016 tot en met december 2016. De taak van VC bestaat uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds en is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige

belangenafweging door het bestuur. Naast de wettelijke taken, heeft het bestuur de VC gevraagd specifiek aandacht te besteden aan de wijzigingen in de uitbesteding van werkzaamheden voor het fonds. De VC volgt de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (hierna VITP). In het kader van deze visitatie heeft de VC documenten bestudeerd en gesprekken gevoerd met het bestuur en het verantwoordingsorgaan (hierna VO). Daarnaast heeft het onderling overleg gevoerd over de waarnemingen.

Functioneren van de governance

Alle organen van het fonds zijn verankerd in de statuten. De statuten en reglementen van de organen van het fonds zijn op orde en de organen van het fonds functioneren naar behoren. Het gekozen bestuursmodel is op dit moment passend, gezien de tijdshorizon van het fonds. De adviesrol versus de verantwoordingsrol is nog niet geheel uitgekristalliseerd voor alle leden van het VO. Het VO kan meer regie nemen over de eigen invulling van taken. De VC beveelt aan:

- het VO te stimuleren om meer regie te nemen op het agenderen van relevante onderwerpen.

Functioneren van het bestuur

De beperkte beschikbare tijd en de steeds hogere eisen die aan de deskundigheid van bestuurders worden gesteld, maken het lastig om het fonds up to date te houden. Dit blijkt onder meer uit de aandachtsgebieden compliance en integraal risicomanagement. Het bestuur komt een eind met pragmatisch handelen en door een relatief simpel beleid te voeren, maar er zit weinig rek in. Desondanks dient het bestuur mede ten aanzien van de toekomst van het fonds belangrijke beslissingen te nemen.

Het geschiktheidsplan met een geschiktheidsmatrix en opleidingsplan zijn niet up to date. De VC beveelt aan:

- voldoende tijd te nemen om de bestuursfunctie adequaat te vervullen;
- een actueel geschiktheidsplan en opleidingsplan op te stellen en deze, tezamen met de geschiktheidsmatrix, jaarlijks te bespreken;
- een besluitenlijst te hanteren.

Beleid van het bestuur

De VC is van oordeel dat het fonds volgens de juist procedures de beleidsuitgangspunten het beleid heeft afgestemd dat aansluit bij de missie.

De financiële opzet is, volgens de haalbaarheidstoets, consistent gebleken. Het bestuur werkt op een pragmatische manier, waarbij de aandacht vooral uitgaat naar de performance van de beleggingen en de correcte wijze van administreren. Hier is voldoende aandacht voor. Het bestuur dient meer aandacht te geven aan de vastlegging, opstelling dan wel uitwerking van de verschillende vormen van beleid (uitbestedingsbeleid, communicatiebeleid, risicomanagementbeleid). De VC mist op de bestuursagenda de jaarlijkse evaluatie van de beleidsplannen. De VC beveelt aan:

- de scope van de uitsluitingenlijst te verduidelijken en regelmatig te updaten;
- de evaluatie van de beleidsplannen jaarlijks op de bestuursagenda de plaatsen.

Algemene gang van zaken in het fonds

De kwaliteit van de administratie en de rapportage hieromtrent is verbeterd. Ook de beleggingsrapportage is voldoende. Het bestuur krijgt geen rapportages van de niet-financiële risico's (zie hoofdstuk 2.3). De rol van de compliance officer verdient aandacht. De VC beveelt aan:

- de rol van de compliance officer vakkundig en onafhankelijk in te vullen.

Adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging

De VC is van oordeel dat het integraal risicomanagement onvoldoende is uitgewerkt. Het integraal risicomanagement dient periodiek op de bestuursagenda te worden geplaatst, waardoor het gaat leven en met minimale inzet de risico assessment steeds bijgewerkt kan worden. De VC beveelt aan:

- de evenwichtige belangenafweging indien van toepassing nadrukkelijk bij de besluitvorming te betrekken en vast te leggen;
- een risico assessment analyse uit te voeren om tot een nulmeting te komen;

- een integrale beschrijving op te stellen van de risico categorieën, de sub-risico's, de bruto- en netto risico's, de beheersmaatregelen en de wijze waarop de beheersmaatregelen regelmatig op hun effectiviteit worden getoetst;
- integraal risicomanagement periodiek op de bestuursagenda te plaatsen en een bestuurslid als portefeuillehouder van het integraal risicomanagement aan te wijzen.

Communicatie

Communicatie heeft het afgelopen jaar weinig aandacht gekregen. Zo is het communicatiebeleidsplan niet besproken en vastgesteld. De VC beveelt aan:

- het communicatiebeleidsplan vast te stellen en uit te voeren;
- een communicatiejaarplan 2017 op te stellen met acties en doelstellingen die meetbaar zijn aan het communicatiebeleidsplan;
- de communicatie naar belanghebbenden te concretiseren (zoals uit DNB onderzoek blijkt) zodat de verwachte indexatie en het risico op korten duidelijk zijn.

Naleving Code Pensioenfonds

In het jaarverslag wordt ingegaan op de naleving van de Code Pensioenfonds. Een apart document met daarbij de uitwerking van de Code Pensioenfonds ontbreekt.

De VC beveelt aan:

- een checklist op te stellen waarin wordt aangegeven of en op welke wijze voldaan wordt aan de normen van de Code Pensioenfonds;
- in het jaarverslag te rapporteren over de naleving en de interpretatie van de normen van de Code Pensioenfonds.

Cultuur en gedrag

- Voor zover de VC kan vaststellen is de sfeer in het bestuur goed. Er wordt transparant gecommuniceerd en zonder last of ruggespraak bestuurd.

Opvolging eerdere aanbevelingen van intern toezicht

De VC stelt vast dat het bestuur van de negen aanbevelingen inmiddels twee aanbevelingen heeft opgevolgd. Zeven aanbevelingen zijn opgepakt, maar nog niet voldoende of niet juist afgerond. De VC beveelt aan:

- alle aanbevelingen over 2015 op korte termijn verder af te ronden dan wel beargumenteerd terzijde te leggen.

De visitatiecommissie

Mevrouw mr. M. Meijer-Zaalberg (voorzitter)

De heer R. Albrecht, CFA, CPE

De heer mr. E. Klijn, CPE

24 mei 2017

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op het verslag van de visitatiecommissie:

De visitatiecommissie heeft t.b.v. het jaarverslag een samenvatting van de bevindingen en aanbevelingen aangeleverd. Deze samenvatting is integraal in het jaarverslag opgenomen. In de samenstelling van de visitatiecommissie hebben er twee wijzigingen plaatsgevonden ten opzichte van de visitatie in het vorige verslagjaar. De nieuwe visitateurs hebben met een frisse blik naar het pensioenfonds gekeken. De gesprekken met de visitatiecommissie gedurende het visitatieproces hebben in een open, transparante en constructieve sfeer plaatsgevonden.

Het bestuur heeft het rapport van de visitatiecommissie met de bevindingen en aanbevelingen uitgebreid gesproken. Met het oog op de omvang van het fonds en de positie waarin het zich bevindt zal het bestuur bij de opvolging van de aanbevelingen vooral pragmatisch te werk gaan. Er zal een onderbouwde afweging worden gemaakt t.a.v. de zaken die wel en niet verbeterd zullen worden. Zo

zal de rol van de compliance officer niet vakkundig en onafhankelijk ingevuld worden. De compliance functie was tot voor kort binnen het bestuur belegd, maar is tijdens het verslagjaar 2016 buiten het bestuur belegd. Het bestuur is van mening dat voldoende geborgd is dat de compliance functie onafhankelijk en adequaat wordt uitgeoefend. Ten aanzien van de niet financiële risico's zijn er belangrijke stappen gezet. In een aantal sessies is er een Systematische Integriteit Risico Analyse (SIRA) opgesteld en heeft er verdere verdieping van de SIRA plaatsgevonden. In 2017 zal er verder gewerkt worden aan integraal risicomanagement, waarbij de overige niet-financiële risico's niet vergeten zullen worden. De communicatie naar de deelnemers heeft onverminderd aandacht van het bestuur. De eigen website van het pensioenfonds (www.pf.ecolab.nl) gaat hierbij een steeds prominentere rol spelen.

T.a.v. de aanbevelingen van de visitatiecommissie heeft het bestuur de volgende standpunten (in volgorde van de aanbevelingen van de visitatiecommissie):

- De strategische heroriëntatie en de onderkende processtappen zullen nauwlettend gevolgd worden en de mogelijke vervolgstappen zullen op adequate wijze ingericht worden;
- Met het opstellen van een strategische kalender is een aanvang gemaakt. Specifiek met het oog op een mogelijke liquidatie en een collectieve waardeoverdracht zijn processtappen geïdentificeerd en is een timetable opgesteld;
- Risicomanagement en een integraal risicomanagementbeleid zullen verder ontwikkeld worden;
- Er is inmiddels een aanvang gemaakt met het opstellen van een systematische integriteitrisico-analyse;
- Het "in control" vraagstuk en het uitbestedingsbeleid worden op onderdelen verder ontwikkeld en uitgewerkt;
- De in 2015 uitgevoerd ALM-studie was geen eenmalige exercitie. Het beleggingsbeleid zal jaarlijks getoetst worden aan de uitgangspunten van de ALM-studie;
- De missie, visie en strategie van het fonds zullen geëxpliciteerd worden;
- De organisatie van de compliance binnen het fonds zal met KPMG Advisory besproken worden en zo nodig anders ingericht worden.

Toetsing naleving gedragscode over 2016

KPMG Advisory toetst jaarlijks aan de hand van een vragenlijst of de verbonden personen en insiders van het pensioenfonds de gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. De bevindingen worden door KPMG Advisory in een rapportage vastgelegd. In de eerste helft van 2017 is de toetsing op naleving van de gedragscode in 2016 uitgevoerd. De deelnemers aan het onderzoek over 2016 waren de bestuursleden van het pensioenfonds, de administrateur, ambtelijk secretaris en de leden van het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie van het pensioenfonds.

Deze personen hebben een vragenlijst van KPMG Advisory ontvangen. De vragenlijst behandelt uiteenlopende onderwerpen uit de gedragscode. Zo werd er gevraagd naar de bekendheid met de regels betreffende verbonden personen, de insidersregeling, melding van persoonlijke transacties, het omgaan met vertrouwelijke en koersgevoelige informatie, nevenfuncties, financiële belangen in bedrijven/instellingen waarmee het pensioenfonds zakelijke relaties onderhoudt, relatiegeschenken, giften en uitnodigingen, privégebruik van zaken en dienstverleners van het pensioenfonds en belangenconflicten.

Naast de toetsing van de naleving van de gedragscode binnen het pensioenfonds zijn in de vragenlijst ook enkele vragen opgenomen om aandacht te vestigen op mogelijke integriteitdilemma's en om de bekendheid met de regels en normen in de gedragscode te testen. Conclusie van KPMG Advisory is dat de antwoorden in het algemeen het beeld weergeven dat de respondenten goed op de hoogte zijn van de normen in de gedragscode. De responderende bestuursleden hebben veelal antwoorden gegeven in lijn met de gedragscode van het pensioenfonds in de fictieve casuïstiek.

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op de toetsing naleving gedragscode:

KPMG Advisory toetst jaarlijks of de bij het fonds betrokken personen de gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. Hiertoe hebben de bij het fonds betrokken personen een vragenlijst van KPMG ontvangen. De vragenlijst behandelt uiteenlopende onderwerpen uit de gedragscode. Dit jaar hebben voor het eerst ook de leden van de Visitatiecommissie de vragenlijst ingevuld. In de vragenlijst zijn ook enkele vragen opgenomen om aandacht te vestigen op mogelijke integriteitsdilemma's en om de bekendheid met de regels en normen in de gedragscode te testen. Conclusie van KPMG Advisory is dat in het algemeen geven de antwoorden het beeld geven dat de respondenten goed op de hoogte zijn van de normen in de gedragscode.

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen van KPMG Advisory. De rapportage over 2016 is in de bestuursvergadering van 26 april 2017 eerst intern door het bestuur besproken en vervolgens in aanwezigheid van KPMG Advisory. Op basis van de antwoorden van de respondenten op de integriteitsdilemma's zijn goed practises besproken. Dit heeft bijgedragen tot een beter inzicht in compliance issues en integriteitsdilemma's.

Het bestuur bespreekt de nevenfuncties periodiek in een bestuurvergadering. De inventariseren van de nevenfuncties is een onderdeel van de jaarlijkse toetsing door KPMG en wordt als zodanig in hun rapportage vastgelegd. Dit geldt voor de nevenfuncties van alle respondenten van de vragenlijst van KPMG Advisory, dus ook van de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie.

Verslag van het bestuur

De algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2016 hebben wij opgenomen in bijlage 3.

Hoofdpijnen pensioenfonds verslagjaar 2016

Ontwikkeling dekkingsgraad en evaluatie herstelplan

De actuele (maand) dekkingsgraad was eind 2016 107,4% en daarmee exact gelijk aan de actuele dekkingsgraad aan het eind van 2015. De beleidsdekkingsgraad (dit is de dekkingsgraad op basis van een voortschrijdend gemiddelde van 12 maanden) was aan het eind van het verslagjaar 104,6%. Dit is 4,2% lager dan de beleidsdekkingsgraad per ultimo 2015 (108,8%).

Ten aanzien van de dekkingsgraad geldt dat het bestuur naar aanleiding van de publicatie van de nieuwe Prognosetafel AG2016 tevens een onderzoek heeft laten uitvoeren naar de overlevingsgrondslagen die het pensioenfonds hanteert. Hierbij is het effect van de nieuwe Prognosetafel doorgerekend en zijn de fondsspecifieke factoren voor ervaringssterfte opnieuw bepaald. Het gecombineerde effect van de gewijzigde overlevingsfactoren op de Voorziening Pensioenverplichtingen is $-/-$ 0,2%. Per ultimo november 2016 zijn deze wijzigingen geëffectueerd. De actuele dekkingsgraad is op dat moment met 0,2% gestegen. Het effect op de beleidsdekkingsgraad zal vanwege de 12 maands-middeling pas op termijn zichtbaar worden.

Onder het nFTK is de herstelsystematiek veranderd. In plaats van een korte- en lange-termijnherstelplan is er nu één herstelplan van maximaal elf jaar. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd. Aangezien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2016 108,8% was en per die datum lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 114,7%, diende het bestuur opnieuw een evaluatie van het herstelplan uit te voeren en in te dienen bij DNB. De evaluatie van het herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 april 2016, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft gekozen voor de maximale hersteltermijn van 11 jaar. Het premie- en toeslagbeleid dat als basis voor het herstelplan is genomen, is in overeenstemming met het nFTK. Het beleggingsbeleid is het beleggingsbeleid zoals dat op dat moment gold, d.w.z. inclusief de verlaging van de renteafdekking van 75% naar 62,5% die na 1 september 2015 is doorgevoerd. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel op basis van fondsrendement mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen. DNB heeft vervolgens aangegeven geen verdere vragen op opmerkingen te hebben, het door het bestuur ingediende herstelplan is goedgekeurd. Zie het kopje Financiële paragraaf voor meer informatie over het verloop van de dekkingsgraad.

Implementatie nFTK

Op 24 december 2014 is de Wet aanpassing Financieel Toetsingskader gepubliceerd (Stb. 2014, nr. 567). De wijzigingen in het FTK zijn ingegaan op 1 januari 2015.

Onderstaand een vergelijkingsstaatje met de gehanteerde percentages. Hierbij worden uitsluitend de cijfers van het (nieuwe) nFTK weergegeven.

	nFTK
Actuele (maand)dekkingsgraad per 31-12-2016	107,4%
Vereist Eigen Vermogen (VEV) per 31-12-2016	114,1%
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) per 31-12-2016	104,1%
Beleidsdekkingsgraad per 31-12-2016	104,6%

De pensioenregeling per 1 januari 2016

De pensioenregeling die door het pensioenfonds wordt uitgevoerd heeft de volgende kenmerken:

- De pensioenleeftijd bedraagt 67 jaar. Het pensioenfonds laat de ingangsdatum van de pensioenen die tot 1 januari 2014 zijn opgebouwd ongewijzigd op 65 staan. Het pensioen dat al is opgebouwd tot 1 januari 2014 gaat dus nog steeds gewoon op de leeftijd van 65 in, tenzij een deelnemer op dat moment besluit de pensioendatum uit te stellen.
- De pensioenopbouw van het ouderdomspensioen is ongewijzigd en bedraagt 1,875% van de

pensioengrondslag per jaar.

- De franchise is per 1 januari 2016 vastgesteld op € 13.850,00 (2015: € 13.643,00)
- Het maximum pensioengevend salaris 2016 bedraagt per 1 januari 2016 €65.429,00 (2015: € 64.697,00)

De werkgever heeft besloten om de bijdrage aan het pensioenfonds in 2016 ongewijzigd op hetzelfde niveau als in 2015 te houden. In 2016 is daarom ongewijzigd een premie van 39% van de som van de pensioengrondslagen afgedragen.

Opslag uitvoeringskosten

Op basis van het huidige financiële beleid van het fonds is er een vaste opslag voor de uitvoeringskosten van 3,7% van de technische voorziening. In de premie zit een opslag voor de kosten van het fonds. DNB schrijft voor dat een fonds gedurende een bepaalde periode zelfstandig door moet kunnen gaan als de sponsor weg zou vallen. In ieder geval zodanig dat het fonds geliquideerd kan worden en de overgang van de verplichtingen naar bijvoorbeeld een verzekeraar of APF gerealiseerd kan worden. Het bestuur heeft in 2015 een analyse laten uitvoeren om in kaart te brengen of de huidige opslag toereikend is. Hiervoor is een onderbouwde aanneme gedaan van de kosten die het fonds zal hebben bij wegvallen van de sponsor, waardoor liquidatie van het fonds en de overdracht van de verplichtingen zal moeten plaatsvinden. Het fonds zal over een periode van 2 jaar een bedrag van circa 3 mln euro nodig hebben om het fonds te liquideren en de verplichtingen over te dragen. Met een netto Technische Voorziening in 2016 van circa 100,6 mln euro is het percentage totale kosten 3,1% van de Technische Voorzieningen. Met de huidige opslag uitvoeringskosten van 3,7% voldoet het fonds dus aan de toetsingscriteria van DNB. Het bestuur heeft daarom besloten de huidige kostenvoorziening ongewijzigd op 3,7% te houden.

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

Op 9 juli 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. Alle pensioenfondsen dienden een keuze te maken ten aanzien van het gewenste bestuursmodel. Er kon gekozen worden uit één van de vijf bestuursmodellen die de wet onderscheidt en het gekozen model diende op 1 juli 2014 geïmplementeerd te zijn. Het bestuur heeft na uitvoerig beraad besloten het paritaire bestuursmodel te handhaven. Belangrijk voordeel van dit model is de directe betrokkenheid in het bestuur van werknemers van Ecolab. In de huidige situatie, waarin de wijzigingen in wet- en regelgeving op pensioengebied elkaar in snel tempo opvolgen en waarin nagedacht wordt over de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds, is directe betrokkenheid bij de besluitvorming van bestuursleden uit de Ecolab-organisatie in de ogen van het bestuur essentieel.

Het bestuur heeft besloten de bestuursfuncties in dit paritaire model als volgt in te vullen: 5 bestuursleden, waarbij 2 namens de werkgever, 2 namens de werknemers en 1 namens de pensioengerechtigden. Dit betekent dat er vanaf 1 juli 2014 met gewogen stemverhoudingen gewerkt wordt: de werkgeversleden hebben elk 1 stem en de bestuursleden namens de werknemers/pensioengerechtigden elk 2/3 stem. Het bestuur heeft DNB geïnformeerd over deze werkwijze.

Het bestuur heeft het gekozen bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen per 1 juli 2015 geëvalueerd. De ervaringen met het werken met gewogen stemverhoudingen zijn goed, het bestuur heeft daarom besloten het paritaire bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen ongewijzigd te continueren.

Verder is in het kader van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen gekozen voor jaarlijkse visitatie door een visitatiecommissie. Met betrekking tot het verantwoordingsorgaan nieuwe stijl is besloten dat de werkgever zal plaatsnemen in het verantwoordingsorgaan. Dit is niet verplicht op grond van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen, maar het bestuur en de werkgever achten directe betrokkenheid van de werkgever van groot belang.

Integere bedrijfsvoering

Het beleid van een pensioenfonds is onder andere gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering. Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds zijn organisatie zodanig inricht dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt.

Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's;
- Voorkomen van belangenverstremming;
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's en andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- Het beheersen van de financiële risico's over de lange termijn door periodiek een haalbaarheidstoets te maken.

Het bestuur onderschrijft de uitgangspunten van een beheerste en integere bedrijfsvoering en heeft deze geïmplementeerd. Het bestuur heeft een Gedragscode opgesteld, een Compliance Charter, een Klokkenluidersregeling en een Incidentenregeling. Het bestuur heeft aan KPMG Advisory N.V. opdracht gegeven om jaarlijks onderzoek te doen onder de bestuursleden en alle aan het pensioenfonds verbonden personen (waaronder de leden van het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie) naar de naleving van de gedragscode. In deze jaarrekening treft u hiervan een verslag aan.

Met betrekking tot de haalbaarheidstoets geldt dat er in 2016 een haalbaarheidstoets is uitgevoerd die tijdig voor de deadline van 1 juli 2016 bij DNB ingediend is.

Verantwoordingsorgaan en intern toezicht

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de Wet versterking bestuur pensioenfondsen veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuurder en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoordingsorgaan en intern toezicht.

Vanaf 2008 is het verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit een vertegenwoordiging van werknemers, werkgevers en pensioengerechtigden. De verantwoording die het bestuur aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus. Ook na de implementatie van het nieuwe bestuursmodel per 1 juli 2014 is het verantwoordingsorgaan operationeel. In de samenstelling van het verantwoordingsorgaan heeft per die datum geen wijziging plaatsgevonden. Wel is het takenpakket van het verantwoordingsorgaan uitgebreid. Op grond van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft het verantwoordingsorgaan nieuwe stijl een aantal belangrijke taken erbij gekregen, zoals een adviesrecht over de vorm en inrichting van het intern toezicht, het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid, het sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever en liquidatie van het pensioenfonds. Deze taken lagen tot 1 juli 2014 grotendeels bij de Algemene Vergadering van Deelnemers. De Algemene Vergadering van Deelnemers is per 1 juli 2014 omgedoopt tot Algemene Vergadering van Deelnemers en Gepensioneerden. Deze vergadering heeft geen formele bevoegdheden. Het bestuur belegt eenmaal per jaar een informatiebijeenkomst voor de deelnemers en ge(pre)pensioneerden.

Voor intern toezicht is gekozen voor een jaarlijkse visitatie door een visitatiecommissie. Tot 1 juli 2014 was het wettelijk verplicht om eens per drie jaar, de beleids- en bestuursprocedures en – processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds te laten beoordelen. Het bestuur had echter gekozen om frequenter een (deel)visitatie te laten uitvoeren. Deze praktijk wordt vanaf 1 juli 2014 voortgezet, waarbij visitatie vanaf die datum jaarlijks verplicht is.

In het najaar van 2016 heeft het bestuur de visitatiecommissie gevraagd de jaarlijkse visitatie uit te voeren. Deze visitatie is uitgevoerd in de periode december 2016 – april 2017 en de rapportage is in mei 2016 opgeleverd. Het bestuur heeft de visitatiecommissie de opdracht gegeven om zich naast de wettelijke taken specifiek ook te richten op de wijzigingen in de uitbesteding van werkzaamheden voor het fonds. U vindt een samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie elders in dit jaarverslag.

Deskundigheidsbevordering en evaluatie functioneren bestuur

In 2016 hebben bestuursleden op individuele basis bijeenkomsten bijgewoond om hun deskundigheid te vergroten. Met name thema bijeenkomsten ten aanzien van het Algemeen Pensioenfonds, een nieuw type pensioenfonds dat per 1 januari 2016 een wettelijke basis heeft gekregen, zijn bezocht.

Bij de beoordeling van de deskundigheid en geschiktheid van de individuele bestuursleden hanteert het bestuur de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie als maatstaf. Het bestuur beschikt over een generiek bestuurlijk profiel met daaraan gekoppelde deskundigheids- en geschiktheidsvereisten alsmede competenties. Wanneer een vacature binnen het bestuur ontstaat wordt op basis van het generieke profiel een specifiek individueel profiel opgesteld.

Gedurende het jaar heeft het bestuur zich verdiept in een aantal actuele onderwerpen, onder meer:

- De aanbevelingen in het rapport van de visitatiecommissie, specifiek het ontwikkelen van risicomangement tot een integraal risicomangement beleid waarna vervolgens risicomonitoring en –rapportage verder opgepakt kunnen worden;
- De werking van de renteafdekking, specifiek de werking en de risico's verbonden aan het beleggen in de EuroPalms van SSgA;
- De werking van afdekking van het valutarisico;
- De ontwikkelingen rond de introductie van het Algemeen Pensioenfonds.

Dit is gebeurd op basis van presentaties door de adviserend actuaris en de vermogensbeheerders SSgA en KasBank, discussies in bestuursvergaderingen en het volgen van workshops en themabijeenkomsten van o.a. DNB en de Pensioenfederatie.

Tevens is er voor het bestuur en het Verantwoordingsorgaan gezamenlijk een cursus georganiseerd met als thema de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur én Verantwoordingsorgaan in een traject van liquidatie van een pensioenfonds en collectieve overdracht van de opgebouwde pensioenen en het vermogen naar een andere pensioenuitvoerder.

Periodiek vindt evaluatie plaats van het functioneren van het bestuur. Dit gebeurt op basis van interviews van bestuursleden met de voorzitter van het fonds. Van deze gesprekken wordt een verslag gemaakt, dat in de bestuursvergadering wordt besproken. Aan het functioneren van het bestuur als collectief wordt in bestuursvergaderingen aandacht gegeven.

Naleving Code Pensioenfondsen

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) in werking getreden. De Code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, die hiermee normen formuleren voor 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code komt voor pensioenfondsen in de plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur, die de Stichting van de Arbeid in 2005 heeft gepubliceerd. Per 1 juli 2014 is de Code ook wettelijk verankerd in de Pensioenwet. De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit principe.' Dit betekent dat het volledig naleven van de Code niet verplicht is, maar dat afwijkingen mogelijk zijn. In dat geval wordt een pensioenfonds geacht aan te geven waarom bepaalde afwijkende keuzes gemaakt zijn.

In de Code wordt ingegaan op de rol van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht. De Code bevat ook thema's als integraal risicomangement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen. Daarnaast wordt in de Code aangegeven hoe benoeming, ontslag en

zittingstermijnen van bestuursleden en leden van andere organen geregeld worden.

De Code bevat in totaal 83 normen. Het bestuur onderschrijft de Code en de normen die in de Code zijn vastgelegd. Dit uitgangspunt is ook in de statuten van het pensioenfonds vastgelegd. Hierna wordt aangegeven welke normen niet (volledig) worden toegepast:

- Norm 3: Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.

De doelstelling van het pensioenfonds, de beleidsuitgangspunten en de risicohouding zijn in de ABTN vastgelegd. Een omschrijving van de missie, visie en strategie van het pensioenfonds treft u elders in dit jaarverslag. Gedurende 2016 heeft er net als in 2015 een strategische discussie plaatsgevonden over de toekomstbestendigheid van het fonds. Dit punt is ook daarom actueel, omdat het fonds sinds 1 januari 2015 een gesloten fonds is en niet langer open staat voor nieuwe deelnemers. Op basis van discussies binnen het bestuur is er in 2015 een document opgesteld met de uitkomsten van de strategische heroriëntatie. Dit document is met de werkgever besproken. In het document Strategische heroriëntatie is een indicatief tijdspad opgenomen voor de situatie dat de werkgever de uitvoeringsovereenkomst zou opzeggen en het bestuur als gevolg daarvan besluit over te gaan tot overdracht van de pensioenverplichtingen naar een andere pensioenuitvoerder en een liquidatie van het pensioenfonds. Gedurende 2016 heeft er periodiek overleg plaatsgevonden met de werkgever over de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. Alhoewel de werkgever zich bewust is van de relatieve kwetsbaarheid van het pensioenfonds vanwege het gesloten karakter van fonds is dit voor de werkgever nog geen aanleiding geweest om andere uitvoeringsopties te onderzoeken.

- Norm 4: Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.
Het bestuur moet snel kunnen reageren als zich een calamiteit voordoet. Voor dit doel is een WhatsApp groep opgezet zodat de bestuursleden elkaar in het geval van een spoedeisende situatie snel kunnen bereiken om te overleggen. Om de communicatielijnen tussen enerzijds het bestuur en anderzijds de ambtelijk secretaris en de externe providers (de contactpersonen) duidelijk vast te leggen is er een telefoonlijst opgesteld met alle relevante telefoonnummers van contactpersonen en hun vervangers. De noodprocedures van de partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed zullen nog worden opgevraagd en besproken worden met de betreffende partijen.
- Norm 26: Het bestuur meet hoe effectief de ingezette communicatiemiddelen zijn. Dit doet het periodiek, maar ten minste elke drie jaar.

De periodieke meting zal uiterlijk in 2017 worden uitgevoerd. In het kader van communicatie en de Wet pensioencommunicatie is er gewerkt aan een beleidsplan communicatie.

- Norm 66: Het bestuur stelt - in overleg met het desbetreffende orgaan - concrete stappen vast om te bevorderen dat fondsorganen divers worden samengesteld. Ook geeft het bestuur aan hoe en binnen welke termijnen het van plan is om de gewenste diversiteit in leeftijd en geslacht te realiseren. Het bestuur legt dit vast in een diversiteitsbeleid. Jaarlijks beoordeelt het bestuur in hoeverre de gestelde doelen zijn gehaald. Driejaarlijks evalueert het bestuur het diversiteitsbeleid.
Norm 66: In het bestuur of het verantwoordingsorgaan zitten ten minste één man en één

vrouw.

Norm 67: In het bestuur of het verantwoordingsorgaan zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.

Het blijkt in de praktijk bijzonder lastig om binnen de onderneming voldoende geschikte leden te vinden die bereid en in staat zijn om een rol als bestuurder of lid van het verantwoordingsorgaan te vervullen. Wel is bij de ondernemingsraad, als benoemende partij van de werknemers in het bestuur, aangegeven dat het bestuur voorstander is van het laten meedraaien van kandidaat-bestuursleden tijdens bestuursvergaderingen. Hierbij is aangegeven dat het bestuur streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht. Dit geldt op overeenkomstige wijze voor de samenstelling van het verantwoordingsorgaan. In de visitatiecommissie heeft 1 vrouwelijk lid zitting.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving. Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Gedragscode

Zoals eerder in dit verslag reeds aangegeven heeft het bestuur aan KPMG Advisory N.V. opdracht gegeven om jaarlijks onderzoek te doen onder de bestuursleden en alle bij het pensioenfonds betrokken personen naar de naleving van de gedragscode. Onderdeel van het onderzoek is een assessment dat door alle bestuursleden online wordt afgelegd. De bevindingen van KPMG Advisory worden vastgelegd in een rapport. N.a.v. opmerkingen in het rapport van KPMG Advisory wordt er nu een overzicht van de nevenfuncties van de bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan bijgehouden. KPMG Advisory wordt jaarlijks uitgenodigd in een bestuursvergadering om het rapport toe te lichten. Op basis van de casussen van het assessment, de beantwoording van de vragen door de individuele bestuursleden en de rapportage van KPMG Advisory daarover heeft er in het voorjaar van 2017 een geanimeerde discussie plaatsgevonden in de bestuursvergadering. Dit heeft bijgedragen tot meer inzicht en gevoel van de individuele bestuursleden in compliance issues en integriteitsdilemma's. In het kader van de toetsing op de naleving van de Gedragscode in 2016 hebben ook de leden van de Visitatiecommissie voor de eerste keer het assessment afgelegd.

Toezichthouder

DNB organiseert een aantal maal per jaar een seminar voor bestuursleden van pensioenfondsen. Naast de behandeling van inhoudelijke thema's in workshops en het geven van een toelichting op de toezichtthema's van DNB, is het doel van deze seminars nadrukkelijk ook het bevorderen van het contact tussen DNB en pensioenfondsen. Bestuursleden van ons pensioenfonds wonen regelmatig deze seminars bij. Er zijn geen verdere bijzonderheden te vermelden.

Uitbesteding

Het bestuur heeft een aantal werkzaamheden uitbesteed waaronder het vermogensbeheer (aan SSgA), valuta-afdekking (aan KasBank), en de administratie (aan Ecolab B.V.). Het bestuur is zich ervan bewust dat de verantwoordelijkheid voor de uitbesteede werkzaamheden bij het bestuur blijft. Hiertoe worden mandaten overeengekomen, respectievelijk uitvoeringovereenkomsten gesloten. Het beheren van de vermogenspositie door SSgA en KasBank en de resultaten hiervan worden nauwgezet gemonitord door het bestuur, daarbij ondersteund door de nieuw ontwikkelde risicorapportage en de beleggingsdeskundige van Willis Towers Watson. Daarnaast geven SSgA en KasBank een ISAE 3402 rapportage af. Deze worden door het bestuur geanalyseerd en bij afwijkingen in de overeengekomen performance wordt direct in overleg getreden met betrokkenen.

In 2014 is een controle uitgevoerd op de vastlegging van de uitbesteding aan de vermogensbeheerder naar aanleiding van het themaonderzoek uitbesteding van DNB (self-assessment). Daarbij is geconcludeerd dat de vastlegging van de beleggingsrichtlijnen in de overeenkomst met de

vermogensbeheerder te summier was. Daarop is met de vermogensbeheerder een nadere invulling van deze vastlegging afgestemd en vastgelegd. Ook met KasBank is een dergelijk traject doorlopen. In dit traject zijn nieuwe afspraken gemaakt inzake het onderpandbeheer en zijn ook alle contracten geactualiseerd.

Communicatie

In het boekjaar is wederom aandacht besteed aan communicatie. Op grond van de Wet Pensioencommunicatie diende het fonds uiterlijk op 1 juli 2016 Pensioen 1-2-3 geïmplementeerd te hebben. Pensioen 1-2-3 biedt de deelnemer gelaagde informatie over zijn pensioenregeling. De deelnemer kan zelf beslissen tot op welk detailniveau hij de informatie wil bekijken: op hoofdlijnen (laag 1), met een toelichting op de hoofdlijnen (laag 2) of gedetailleerd (laag 3). Laag 1 vervangt de startbrief. Pensioen 1-2-3 komt het best tot zijn recht in digitale vorm. Dit gegeven in combinatie met de verplichting voor het fonds uit hoofde van de Wet Pensioencommunicatie om Pensioen 1-2-3 op een website beschikbaar te stellen is voor het bestuur aanleiding geweest een eigen website te ontwikkelen: www.pfecolab.nl. Pensioen 1-2-3 is tijdig, d.w.z. vóór 1 juli 2016, op deze website beschikbaar gesteld. Naast algemene informatie over het fonds en fondsdocumenten, wordt maandelijks de dekkingsgraad op de website geactualiseerd en worden er nieuwsberichten op de website geplaatst. Het taalgebruik van deze nieuwsberichten is specifiek afgestemd op een zo groot mogelijke lezersgroep. De Ecolab Pensioen Nieuwsbrief, het schriftelijke pensioeninformatieblad dat 2 tot 3 maal per jaar aan alle deelnemers werd toegezonden, is met het plaatsen van nieuwsberichten op de website vervallen.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het pensioenfonds heeft het afgelopen jaar 7 maal vergaderd. Naast de reguliere beleidscyclus stonden de volgende belangrijke onderwerpen op de agenda:

- Voortdurende opvolging van de actuele maanddekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds;
- Opstellen van een nieuw herstelplan en de voortdurende monitoring van het herstelplan;
- Gevolgen van uitblijven van voldoende herstel/achterstand op het herstelplan;
- Monitoren van het crisisplan;
- Voortdurende monitoring van de beleggingen en opvolging van het beleggingsbeleid;
- Verder ontwikkelen van risicomanagement tot een integraal risicomanagement beleid waarna vervolgens risicomonitoring en –rapportage verder opgepakt kunnen worden. In dit kader is de bestaande risicorapportage verder ontwikkeld en uitgebreid en is er een SIRA (Systematische Integriteit Risico Analyse) opgesteld;
- Het actualiseren van het pensioenreglement en de ABTN;
- Het opstellen en periodiek bespreken van de Jaarkalender;
- Er is veel aandacht besteed aan het vergroten van de deskundigheid van alle bestuursleden;
- Het te hanteren premie- en toeslagenbeleid voor de jaren 2016 en 2017;
- Onderzoek naar de gevolgen van de publicatie van de nieuwe Prognosetafel AG2016 en tevens een onderzoek naar de overlevingsgrondslagen die het pensioenfonds hanteert. Hierbij is het effect van de nieuwe Prognosetafel doorgerekend en zijn de fondsspecifieke factoren voor ervaringssterfte opnieuw bepaald.
- De vastlegging van de missie, de visie en de strategie van het pensioenfonds, waaronder de risicohouding.
- Update van de in 2015 uitgevoerde ALM-studie en de jaarlijkse Haalbaarheidstoets;
- De Kwetsbaarheidsanalyse die bij DNB is ingediend en in het vervolg hierop discussies met betrekking tot de strategische heroriëntatie.

Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het pensioenfonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

(x € 1.000)	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen
Stand per 1 januari 2016	100.343	93.446
Beleggingen	8.576	8.222
Premiebijdragen (exclusief kosten en risicopremie's)	2.026	1.657
Waardeoverdrachten	-227	-324
Kosten	-86	-86
Uitkeringen	-2.369	-2.365
Kanssystemen (sterfte, uitruil en invaliditeit)	-107	145
Voorwaardelijke toeslagverlening	0	0
Wijziging overlevingstafels	0	248
Wijziging ervaringssterfte	0	-343
Overige wijzigingen	-103	8
Stand per 31 december 2016	108.053	100.608

Conform de aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie heeft het pensioenfonds vastgesteld wat de kosten zijn van pensioenbeheer in euro per deelnemer. De kosten voor pensioenbeheer worden gevormd door de som van de pensioenuitvoeringskosten en de vermogensbeheerkosten. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Deze kosten bedragen € 1.503,00 per deelnemer. In 2015 waren deze kosten € 1.541,00 per deelnemer. Zoals eerder vermeld is de methode voor het vaststellen van de aantallen in 2016 aangepast. Indien de kosten per deelnemer ultimo 2016 op dezelfde wijze zouden zijn vastgesteld als ultimo 2015, zouden de kosten per deelnemer € 1.484,00 bedragen.

Uitvoeringskosten

	2016 €	% gemiddeld beheerd vermogen	2015 €
Pensioenuitvoeringskosten	296	0,28%	296
Vermogensbeheerkosten		0,16%	
-Beheerkosten SSGA	119		126
-Advieskosten Towers Watson	22		27
-Kosten fiduciair beheer KasBank	29		31
Transactiekosten	0		24
Integrale kosten pensioenregeling	466	0,45%	504

De transactiekosten maken momenteel onderdeel uit van de vermogensbeheerkosten en worden handmatig uitgesplitst conform opgave van SSgA.

De uitsplitsing van de cijfers wijkt af van de opgenomen cijfers in de staat van baten en lasten. Deze aanpassing is gedaan om een betere vergelijking van de onderlinge cijfers inzake de uitvoeringskosten te geven.

Herstelplan

Aangezien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2016 108,8% was en per die datum lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 114,7%, diende het bestuur opnieuw een evaluatie van het herstelplan uit te voeren en in te dienen bij DNB. De evaluatie van het herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 april 2016, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft gekozen voor de maximale hersteltermijn van 11 jaar. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel op basis van fondsrendement mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen.

Beleggingsparagraaf

Beleggingen/Beleggingsresultaten

De financiële positie van het pensioenfonds is méér afhankelijk van de beleggingsresultaten (koers- en valuta-ontwikkeling, alsmede de rente- en dividendinkomsten) dan van premie-inkomsten.

De beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds ter waarde van € 108 miljoen, bestond op 31 december 2016 uit:

	2016	2015
Vastrentende fondsen	63,2%	63,0%
Aandelenfondsen	36,7%	35,7%
Liquide middelen	0,1%	1,3%

In 2016 zijn de volgende beleggingsresultaten geboekt:

4,1% op de vastrentende fondsen: dit is iets lager dan het marktgemiddelde (benchmark: 4,2%)

11,1% op het aandelenfonds: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark was: 10,7%)

10,6% op de totale portefeuille: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark: 10,4%)

Over 2016 was het absolute rendement op de vastrentende waarden fondsen gelijk aan 4,1%. De benchmark liet een absoluut rendement van 4,2% zien waardoor er sprake was van een kleine underperformance van -/0,1% voor de vastrentende waarden ten opzichte van de benchmark. De aandelenbeleggingen lieten een absoluut rendement zien van 11,1%, tegen 10,7% voor de benchmark. Dat betekende dus dat de aandelenbeleggingen een outperformance hebben laten zien van 0,4% versus de benchmark. De vastrentende waarden bestaan uit het SSgA Euro Corporate Bond Index Fund (Europese bedrijfsobligaties) en het SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund (staatsobligaties van de Europese kernlanden met de hoogste kredietwaardigheid). De doelstelling van deze fondsen is het nauwgezet volgen van de betreffende benchmark (index). Het pensioenfonds belegt daarnaast ook in vastrentende waarden fondsen met langere looptijden en daarmee een hogere rentegevoeligheid. Dit zijn de zogenaamde PALMS-fondsen die enerzijds bestaan uit beleggingen in liquide middelen en obligaties met een korte looptijd en anderzijds renteswaps gebruiken om de gemiddelde looptijd te verlengen. Deze fondsen zijn niet meegenomen in de performance van de vastrentende waarden vanwege het feit dat deze voor een substantieel deel bestaan uit de genoemde renteswaps. Daarbij is het rendement van deze fondsen minder relevant daar deze fondsen als doelstelling hebben om de waardeverandering van de pensioenverplichtingen, uit hoofde van bewegingen in de marktrente, te compenseren met een gelijkgerichte waardeverandering. Het rendement op zich heeft geen informatieve waarde en is enkel gericht op de ontwikkeling van de pensioenverplichtingen.

Naast de beleggingen had het pensioenfonds over 2016 ook het valutarisico van de Euro ten opzichte van de USD, GBP, YEN en CHF afgedekt. Doordat de Euro gedurende 2016 sterk in waarde is gedaald, heeft deze afdekking ook een sterk negatieve waarde laten zien. Deze waardedaling van de valuta-afdekking compenseerde overigens de waardestijging van de beleggingen uit hoofde van de valutabewegingen (deze waarde was gestegen in termen van de overige valuta ten opzichte van de Euro). Dat is immers ook de doelstelling van deze risicoafdekking. Gecorrigeerd voor het resultaat op

de afdekking van het valutarisico resteerde een absoluut rendement van 10,6% voor de integrale beleggingsportefeuille.

Het beleggingsrendement na aftrek van beleggingskosten bedraagt 10,4%.

In 2015 zijn de volgende beleggingsresultaten geboekt:

-/- 12,4% op de vastrentende fondsen: dit is iets lager dan het marktgemiddelde (benchmark: -/- 12,3%)

10,6% op het aandelenfonds: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark was: 10,4%)

-/- 0,4% op de totale portefeuille: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark: 2,0%)

Onder de benchmark wordt verstaan de norm waarmee kosten en prestaties van instellingen uit dezelfde sector worden vergeleken.

Dit resultaat is onder meer een gevolg van de ontwikkelingen van de financiële markten in de loop van 2016. De resultaten over 2016 zijn beter dan over 2015. In 2016 komt het resultaat uit boven de gehanteerde benchmark. De waarde van de totale portefeuille is in 2016 met 7,7% toegenomen. In 2015 was er nog een afname van 1,3%.

De vermogensbeheerder van het Pensioenfonds Ecolab, State Street global Advisors, heeft voor de beleggingen in het aandelenfonds van het bestuur een passief mandaat gekregen. Dat wil zeggen, dat de markt 'gevolgd' dient te worden en dat er geen 'outperformance' ten opzichte van de benchmark wordt nagestreefd. Naar de mening van het bestuur houdt het streven naar 'outperformance' te hoge risico's in. Een bijkomend voordeel van dit minder risicovolle beleid is dat de hiermee verbonden beheerskosten aanzienlijk lager zijn.

SSgA gebruikte Eonia voor het vaststellen van de performance van de benchmark voor de PALMS. Deze benchmark bestond uit een mandje van swaps samenhangende met de looptijd van het betreffende PALMS-fonds. De waardering van de PALMS zelf werd gedaan op basis van de actuele waardering van de onderliggende obligaties en renteswaps, waarbij de Euribor werd gebruikt. Hierdoor ontstonden er waarderingsverschillen. Deze waarderingsverschillen werden groter of kleiner naarmate het verschil tussen deze twee rentevoeten van elkaar afweek. Vanaf nu wordt de waardeverandering van het nieuwe PALMS-fonds als geheel afgezet tegen de waardeverandering van de TV uit hoofde van renteveranderingen. Er is dus geen "eigen" benchmark meer van het PALMS-fonds, maar we kijken nu enkel naar de waardeverandering van de TV.

Het PALMS-fonds wordt passief beheerd, waarbij er gebruik wordt gemaakt van obligaties, renteswaps en twee geldmarktfondsen. De twee geldmarktfondsen moeten ervoor zorgen dat het rendement van de liquide middelen in het PALMS-fonds gelijk of hoger is dan de 6-maands Euribor die in de swaps wordt gebruikt. Daarvoor zullen de looptijden van de onderliggende beleggingen in de geldmarktfondsen gemiddeld wat hoger zijn dan 6 maanden en zal er, op beperkte schaal, wat kredietrisico's genomen worden. In de praktijk zal hierdoor veelal een klein verschil ontstaan tussen het rendement van de geldmarktfondsen en de 6-maands Euribor, hetgeen effect heeft op het totaalrendement binnen het PALMS-fonds. De waardering van de swaps binnen het PALMS-fonds gebeurt onafhankelijk door de custodian van SSgA. Verder kent het PALMS-fonds wat kredietrisico vanwege het gebruik van staatsobligaties en is er ook sprake van enig curverisico. Met andere woorden: er zal veelal een verschil zijn in de waardeverandering van het PALMS-fonds ten opzichte van de waardeverandering van de TV uit hoofde van rentebewegingen. Dit verschil is naar verwachting echter beperkt, waar opgemerkt dient te worden dat het PALMS-fonds passief beheerd wordt.

Daarnaast is besloten dat het bestuur beleggingsresultaten niet beïnvloed wil zien door valutakoersschommelingen, zoals dat in het verleden is gebeurd. Daartoe zijn met ingang van 2007 valutakoersschommelingen afgedekt via een valuta-hedge, waarvoor een vergoeding wordt betaald. Een ander voordeel van het afdekken van valutaschommelingen is dat op grond van de geldende regelgeving

een lagere veiligheidsbuffer vereist is.

Het bestuur laat periodiek een ALM-studie uitvoeren. Dit is voor het laatst in het voorjaar van 2015 gebeurd. In deze studie zijn de impact van het nFTK alsmede de gevolgen van het sluiten van het fonds voor nieuwe deelnemers geanalyseerd. Tevens is er een aantal beleidsvarianten doorgerekend. Op basis van de studie is besloten tot een herijking van het beleggingsbeleid. De strategische asset mix is ongewijzigd gelaten, maar de renteafdekking is per 3 november 2015 bijgesteld van 75% naar 62,5%.

Aan het einde van 2016 is besloten om een update te laten maken van de ALM-studie uit 2015. Dit om te toetsen of het bestuur met het oog op gewijzigde financiële positie van het fonds en de veranderingen in het economisch klimaat nog steeds achter de op basis van de in 2015 uitgevoerde ALM-studie gemaakte beleidskeuzes stond. Tevens is het huidige fondsbeleid getoetst aan de vastgestelde risicohouding, waarbij de korte en lange termijn risico's in kaart zijn gebracht. Gezien het gesloten karakter van het pensioenfonds en onzekerheid over de toekomst ligt de nadruk bij de beoordeling van de resultaten op de eerste 5 jaar. De uitkomsten van de update van de ALM-studie zijn besproken in de eerste bestuursvergadering van 2017. De uitkomsten zijn geen aanleiding geweest om het huidige beleggingsbeleid, waaronder de rente-afdekking, aan te passen.

Het pensioenfonds is zich bewust van haar maatschappelijke rol en de gevolgen van haar beleggingen in bepaalde bedrijven en overheden. Daarnaast onderstreept het pensioenfonds het belang dat er binnen de verschillende onderdelen van de beleggingsportefeuille een verantwoord beleid wordt gevoerd. Het pensioenfonds maakt geen gebruik van een eigen uitsluitingenbeleid, maar hanteert het beleid als één van de selectiecriteria bij selecties van vermogensbeheerders. Daarnaast wordt aangesloten bij het beleid ten aanzien van verantwoord beleggen dat door aangestelde vermogensbeheerders wordt gehanteerd. Uiteraard wordt aangesloten bij de wettelijke verplichting om beleggingen in clustermunten uit te sluiten, behoudens allocaties tot een maximum van 5% in passief beheerde portefeuilles waar de marktbenchmark wordt gevolgd.

Financiële positie

De omvang van het vermogen van het Pensioenfonds nam in 2016 toe met € 7.710 en komt per 31 december 2016 uit op € 108.053. De door de actuaris berekende voorziening pensioenverplichting is € 100.608. Uitleg hierover vindt u terug in de toelichtingen op de jaarrekening. De belangrijkste indicatie van de financiële positie van het pensioenfonds is de dekkingsgraad. Deze wordt als volgt berekend: $\text{vermogen/pensioenverplichtingen} \times 100\%$. De hoogte van de pensioenverplichtingen wordt in belangrijke mate bepaald door de hoogte van de marktrente. Wanneer de marktrente omlaag gaat, gaan de verplichtingen omhoog. De dekkingsgraad van het Pensioenfonds was per 31 december 2015 107,4% en per 31 december 2016 eveneens 107,4%.

Pensioenparagraaf

Toeslag

Bij de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk welk niveau van toeslagverlening wordt nagestreefd, los van beperkingen die ongewisse toekomstige ontwikkelingen mogelijk met zich mee zullen brengen.

Het pensioenfonds heeft met betrekking tot het toeslagenbeleid aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden meegedeeld te streven naar waardevastheid van de opgebouwde aanspraken en pensioenuitkeringen. De toeslagverlening is voorwaardelijk. Het toeslagenbeleid komt overeen met de toeslagenmatrix en met hetgeen is opgenomen in de ABTN van het Pensioenfonds. Er wordt een onderscheid gemaakt in toeslag tussen actieve en niet-actieve deelnemers.

Voor 2016 heeft het bestuur besloten, gezien de dekkingsgraad en het geldende beleid voor de toeslagverlening, om aan de niet-actieve deelnemers geen toeslag voor ingegane pensioenen en gewezen deelnemers toe te kennen. Ook over de opgebouwde rechten voor de actieve deelnemers in

de middelloonregeling is in 2016 geen toeslag verstrekt.

Franchise

De opbouw van pensioenrechten geschiedt onder aftrek van een franchise. Deze franchise is vanaf 1 januari 2016 vastgesteld conform het van toepassing zijnde reglement en bedroeg € 13.850,00.

Premie

Uit de analyse van de kostendekkendheid van de premie die op verzoek van het bestuur jaarlijks wordt uitgevoerd is gebleken dat de premie ook in 2016 kostendekkend was.

Het fonds is per 1 januari 2015 een gesloten fonds geworden, dit betekent dat er vanaf die datum geen nieuwe deelnemers zullen toetreden en dat er uitsluitend pensioenopbouw plaatsvindt voor werknemers die op 31 december 2014 in dienst waren van Ecolab en op die datum deelnemer waren van het fonds. Door deze ontwikkeling is de marge in de premie verder verkleind.

Het bestuur heeft besloten dat over 2016 wederom de vastgestelde maximale premie bij de werkgever wordt geheven. De ingehouden pensioenpremie is als volgt samengesteld:

	2016	2015
Werkgeversbijdrage pensioenfonds	1.827	1.920
Werknemersbijdrage pensioenfonds	306	315
FVP-bijdrage	-	-
Totale premie inkomsten	2.133	2.235

Conform de voorschriften van het FTK wordt de kostendekkende premie bepaald. De kostendekkende premie is gelijk aan de kosten van opbouw van de actieven, rekening houdend met de aan hen toe te rekenen kosten en solvabiliteitsopslag. Bij de berekening van de gedempte kostendekkende premie wordt rekening gehouden met een verwachte rendementscurve die overeenkomt met een verwacht rendement van ongeveer 4,3%. Daarbij wordt conform wettelijke voorschriften een opslag voor toekomstige voorwaardelijke toeslagverlening ingerekend ter hoogte van ongeveer 2,3%.

	2016	2015
Kostendekkende premie	2.172	2.052
Gedempte kostendekkende premie	1.880	1.351
Feitelijke premie	2.133	2.235

De kostendekkende premie bedraagt voor 2016 € 2.172. De gedempte kostendekkende premie bedraagt € 1.880. De feitelijke premie wordt getoetst aan de gedempte kostendekkende premie. De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendekkende premie en deze komt uit op € 2.133. De feitelijke premie bestaat uit de gedempte premie ter grootte van € 1.880 en een extra premie ter grootte van € 253.

De (gedempte) kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

	Kostendeckende premie	Gedempte kostendeckende premie
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking	1.711	917
Opslag voor vereist eigen vermogen	251	135
Opslag voor uitvoeringskosten	210	210
Opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening	0	618
Totaal	2.172	1.880

Actuariële paragraaf

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt weergegeven worden:

	2016	2015
Beleggingen		
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	8.746	-652
Kosten vermogensbeheer	-170	-184
Benodigde interest	57	-150
Wijziging marktrente	-8.279	-4.785
Resultaat op beleggingen	354	-5.771
Premie		
Feitelijke premies	2.133	2.235
Actuarieel benodigd voor pensioenopbouw	-1.600	-1.645
Voor dekking directe kosten in premie	-210	-212
Technische risicopremies	-111	-108
Bestemd voor toeslagverlening	0	0
Resultaat op premie	212	270
Resultaat op waardeoverdrachten	97	1
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op uitkeringen	-4	-23
Resultaat op kanssystemen	-141	-26
Resultaat op voorwaardelijke toeslagverlening	0	0
Resultaat op andere oorzaken	30	205
Totaal resultaat	548	-5.344

Deze intresttoevoeging is voor de voorziening gelijk aan de 1-jaarsrente die afgeleid kan worden uit de rentetermijnstructuur ultimo vorig boekjaar. Voor 2016 bedroeg deze rente -/- 0,060%. Derhalve was de benodigde toevoeging aan de voorziening uit hoofde van interest negatief, wat leidde tot een bate in het resultaat.

Actuariële risico's

Het pensioenfonds is per 30 november 2016 voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen overgegaan op de Prognosetafel AG 2016, zoals gepubliceerd door het

Actuariel Genootschap. Dit had een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 248. Daarnaast wordt er rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen werkenden en de totale bevolking door toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte. In 2016 heeft het bestuur Willis Towers Watson gevraagd een update uit te voeren van het onderzoek naar de ervaringssterfte. Met ingang van 31 november 2016 hanteert het fonds bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de nieuwe fondsspecifieke correcties. Dit resulteerde in een afname van de voorziening ter grootte van € 343.

Risico en beheersing/beleid

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de ABTN. Algemene leidraad voor het uitvoeren van beheertaken zijn de voorschriften van de toezichthouder (DNB). Door risico's tijdig te onderkennen, te waarderen en te controleren wordt voorkomen dat het Pensioenfonds haar doelstellingen niet realiseert. Hoe het bestuur de diverse risico's bewaakt leest u hieronder en in de paragraaf "Beleid en risicobeheer".

Onderstaand treft u de belangrijkste risico's die het bestuur onderkent en met prioriteit heeft aangepakt.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. In 2015 heeft het bestuur het niveau van het renterisico op basis van een ALM-studie bijgesteld naar 62,5%. Dit betekende op dat moment een verhoging van het risicoprofiel. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur steeds zorgvuldig de voordelen en nadelen hiervan af.

Valutarisico

Het pensioenfonds voert het strategische beleid om niet-euro beleggingen genoteerd in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank volledig af te dekken. Ultimo 2016 is € 35,4 miljoen niet in euro's belegd. Hiervan is € 30,0 miljoen afgedekt. Dit betreffen de beleggingen in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank. De overige valuta zijn niet afgedekt. Op de totale portefeuille betekent dit dat ultimo 2016 een valutarisico wordt gelopen van ongeveer 5%.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktpositities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Prijsrisico

Prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, welke wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in de staat van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden afgezwakt door middel van spreiding van de risico's. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden afgedekt voor de toekomst door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot het reglementair vastgestelde loonindexcijfer. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, uiteindelijk van de hoogte van de dekkinggraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Sinds 2012 heeft het bestuur besloten te stoppen met de security lending, ondanks het hogere rendement. Sindsdien is overgestapt op non-lending securities.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit.

Het pensioenfonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij. Per 1 januari 2015 is ook het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote beleggingspost wordt aangemerkt elke soort die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwerking van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Toekomstparagraaf

Kijk op de toekomst

Het bestuur verwacht dat ook in 2017 wederom wereldwijd sprake zal zijn van gematigde economische groei. In de Eurozone zal de rente vanwege het opkoopprogramma van de ECB waarschijnlijk structureel op het huidige zeer lage niveau blijven.

Ondanks de goede beleggingsresultaten in de afgelopen jaren, blijft, mede door de zeer lage rente, de dekkingsgraad aan de lage kant. In de eerste maanden van 2017 is de actuele dekkingsgraad licht gestegen. De beleidsdekkingsgraad volgt als gevolg van de 12-maandsmiddeling met vertraging. Het bestuur zal de ontwikkeling van de dekkingsgraad en het herstelpad op basis van het herstelplan nauwgezet monitoren en zal hierover periodiek overleg voeren met de werkgever en het verantwoordingsorgaan.

Voor het jaar 2016 en ook voor 2017 is door het pensioenfonds wederom de maximale premie gehanteerd van 39% van de som van de pensioengrondslagen. In de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen dat er een additionele premie bovenop de gedempte premie gevraagd kan worden indien het pensioenfonds in reservetekort is. Er is niet nader gespecificeerd op welke wijze deze herstellpremie wordt vastgesteld. De gedempte premie voor 2017 bedraagt prudent vastgesteld 36,1% van de som van de pensioengrondslagen. De werkgever heeft aangegeven in 2017 andermaal de maximale premie van 39% af te willen dragen, onder de voorwaarde dat het pensioenfonds zelf de kosten van de ambtelijk secretaris voor zijn rekening neemt. Als gevolg van het aanvaarden van een andere functie binnen Ecolab is voormalig ambtelijk secretaris mevrouw S. Speijers niet langer beschikbaar voor het fonds. Na een adviesaanvraag over de premiestelling voor 2017 aan het Verantwoordingsorgaan heeft er aanvullend overleg met de werkgever plaatsgevonden. Dit heeft er toe geleid dat de werkgever heeft toegezegd in 2017 de helft van de kosten voor de ambtelijk secretaris te vergoeden. Al met al is er met een premie van 39% sprake van een premie die ruim hoger ligt dan de gedempte premie en dus een ruime additionele premie kent.

Voor een relatief klein pensioenfonds dat bovendien sinds 1 januari 2015 een gesloten fonds is geworden en dat te maken heeft met een sterke vergrijzing van het deelnemersbestand, zijn de toekomstige ontwikkelingen van groot belang voor de overlevingskansen van het fonds. Niet alleen de immer toenemende eisen van de DNB en AFM, maar ook de daardoor toenemende kosten voor het pensioenfonds zijn hierbij cruciaal. De uitvoeringskosten drukken door het steeds kleiner wordende aantal actieve deelnemers steeds meer op de premie die door de werkgever aan het pensioenfonds wordt afgedragen. Het bestuur heeft in het kader van de ALM-studie die in 2015 is uitgevoerd en de update van de ALM-studie aan het eind van 2016 onderzocht welke consequenties dit op de lange termijn zal hebben voor het fonds. Er is gekeken naar de gevolgen voor de uitvoeringskosten en de kostendekkendheid van de premie, maar ook naar de gevolgen voor de toeslagverwachting op de lange termijn.

Conclusie is dat de premie op het huidige niveau de komende jaren kostendekkend is, maar dat de kostendekkendheid op de middellange termijn bij aanhoudend lage rentestanden in gevaar kan komen. De invloed van de premie op de dekkingsgraad is relatief gering, de bron voor de financiering van de indexaties is het overrendement op de beleggingen. Het pensioenfonds is in 2015 door DNB is aangewezen als “kwetsbaar pensioenfonds”. DNB heeft tijdens de ronde tafel bijeenkomst 'Houdbaar bedrijfsmodel' die op 27 maart 2015 heeft plaatsgevonden nadere uitleg gegeven over de gevolgen van deze kwalificatie. Het is duidelijk geworden dat DNB een gesloten fonds zijn als één van de criteria beschouwt om een pensioenfonds als kwetsbaar aan te wijzen.

Het bestuur heeft een toekomstanalyse opgesteld waarin de volgende elementen zijn opgenomen:

- een toekomstvisie van het pensioenfonds;
- een beschrijving van de kwetsbaarheden, die het bestuur identificeert bij het fonds;
- een analyse van mogelijke oorzaken en impact van deze kwetsbaarheden;
- de wijze waarop het bestuur de kwetsbaarheden beheerst;
- conclusie ten aanzien van de toekomstbestendigheid op de korte en middellange termijn.

Deze Kwetsbaarheidsanalyse is op 1 september 2015 bij DNB ingediend. Het bestuur heeft de volgende kwetsbaarheden geïdentificeerd:

- Financieel vlak: o.a. de dekkingsgraad blijft aan de lage kant, de uitvoeringskosten zijn relatief hoog mede als gevolg van het afnemende aantal actieve deelnemers, de veroudering van het deelnemersbestand waardoor er een toenemende liquiditeitsbehoefte is voor pensioenuitkeringen en de beperkte impact van de premie als sturingsmiddel op de dekkingsgraad;
- Bestuurlijk vlak: o.a. opvolging van de huidige bestuurders en leden van het verantwoordingsorgaan bij het terugtreden van een bestuurder of een lid van het verantwoordingsorgaan, het op peil houden en vergroten van de deskundigheid en het tijdsbeslag;
- Organisatorisch vlak: o.a. de toenemende regeldruk, de afhankelijkheid van de werkgever (beschikbaar stellen van capaciteit en middelen) en de afhankelijkheid van externen (als bestuurslid en adviseurs).

Conclusie van het bestuur is dat de continuïteit van het fonds op de korte en ook middellange termijn niet in gevaar is. Op de lange termijn is het bestuur echter van mening dat het fonds niet toekomstbestendig is. Doordat het fonds gesloten is neemt het aantal actieve deelnemers als gevolg van uitdiensttredingen en pensioneringen steeds verder af. De uitvoeringskosten zullen niet of nauwelijks dalen en deze kosten dienen door steeds minder deelnemers gedragen te worden. Hierdoor komt de kostendekkendheid van de premie in gevaar. Bovendien zal het lastiger worden om uit een slinkend aantal deelnemers voldoende geschikte bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan te vinden.

In vervolg op de Kwetsbaarheidsanalyse heeft het bestuur gewerkt aan een verdere uitwerking van de toekomststrategie. Op basis van discussies in het bestuur en met ondersteuning van de adviseur is het document “Strategische heroriëntatie” opgesteld. De knelpunten bij de huidige uitvoering van de pensioenregeling door het eigen Ecolab pensioenfonds zijn verder in kaart gebracht. Tevens zijn alternatieven voor de huidige uitvoering door het fonds geïnventariseerd en geanalyseerd: o.a. uitvoering van de huidige pensioenregeling door een bedrijfstakpensioenfonds, door een Algemeen Pensioenfonds, door een pensioenfonds onder Europese regelgeving in België en de overstap naar een verzekeraar. Er is in kaart gebracht welke partijen een rol hebben bij een eventuele liquidatie van het pensioenfonds en de overdracht van de opgebouwde pensioenen en de beleggingen naar een andere pensioenuitvoerder en wat hun taken en verantwoordelijkheden zijn. In het voorjaar van 2016 is er voor bestuur en het Verantwoordingsorgaan gezamenlijk een cursus georganiseerd met als thema de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur én het Verantwoordingsorgaan in een traject van liquidatie van een pensioenfonds en collectieve overdracht van de opgebouwde pensioenen en het vermogen naar een andere pensioenuitvoerder.

Belangrijk is dat de verantwoordelijkheid over de keuze van de pensioenuitvoerder bij sociale partners ligt, d.w.z. de werkgever en de ondernemingsraad. Zij besluiten bij welke uitvoerder de pensioenregeling ondergebracht wordt. Indien de uitvoeringsovereenkomst wordt opgezegd door de werkgever is de werkgever gehouden de pensioenregeling bij een andere pensioenuitvoerder onder te brengen. Het bestuur blijft verantwoordelijk voor de opgebouwde aanspraken. Het bestuur zal zich, indien sociale partners besluiten de uitvoeringsovereenkomst op te zeggen en de pensioenopbouw voor de toekomst bij een andere pensioenuitvoerder onder te brengen, vervolgens beraden over de gevolgen voor het pensioenfonds en zal een overdracht van de opgebouwde pensioenen en de beleggingen onderzoeken. Hierbij wordt zeker ook een collectieve waardeoverdracht naar de nieuwe uitvoerder die door de werkgever in overleg met de ondernemingsraad is gekozen overwogen.

Zolang de huidige uitvoeringsovereenkomst met het fonds niet door de werkgever wordt opgezegd, ligt de uitvoering van de pensioenregeling echter onveranderd bij het eigen Ecolab fonds. Het bestuur heeft daarom de uitkomsten van de strategische heroriëntatie gedeeld en besproken met de

werkgever. In het document van het bestuur is ook een indicatief tijdsplan opgenomen. Het traject van collectieve waardeoverdracht en liquidatie is een tijdrovend proces, dat zorgvuldig doorlopen moet worden. Het bestuur heeft de werkgever gevraagd om binnen redelijke termijn een standpunt in te nemen t.a.v. de toekomstbestendigheid van de huidige uitvoering door het fonds. Gedurende 2016 hebben er periodiek gesprekken plaatsgevonden met de werkgever over de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. Alhoewel de werkgever zich bewust is van de relatieve kwetsbaarheid van het pensioenfonds is dit voor de werkgever nog geen aanleiding geweest om andere uitvoeringsopties te onderzoeken.

Voor de continuïteit van het bestuur is het van groot belang dat er steeds voldoende deskundige en geschikte bestuursleden beschikbaar zijn. De heer W. de Jong, bestuurslid namens de pensioengerechtigden, heeft aangegeven dat hij na afloop van zijn huidige bestuurstermijn, die op 1 juli 2017 afloopt, niet beschikbaar is voor een nieuwe termijn. Het bestuur is op zoek gegaan naar een geschikte opvolger en heeft die gevonden in de heer D. Lucas. De heer D. Lucas is oud-bestuurslid namens de werknemers en is inmiddels gepensioneerd. Tot het moment van de verkiezing van de opvolger van de heer W. de Jong woont de heer D. Lucas als aspirant-bestuurslid alle bestuursvergaderingen bij.

Het besturen van een pensioenfonds is al met al zeer uitdagend in de huidige tijd. Het bestuur zet zich onverminderd en met veel energie in om dátgene te doen wat het bestuur zich als prioriteit heeft gesteld, namelijk de evenwichtige behartiging van de belangen van alle stakeholders: deelnemers (jong en oud), gewezen deelnemers, gepensioneerden en de onderneming!

Nieuwegein, 21 juni 2017

Het Bestuur

Balans per 31 december 2016

De balans per 31 december 2016 (na verwerking resultaatbestemming)

	2016	2015
Activa		
Beleggingen		
Financiële beleggingen		
- Aandelen	39.658	36.010
- Vastrentende waarden	<u>68.153</u>	<u>63.555</u>
	107.811	99.565
Overlopende vorderingen en overlopende activa	-	-
Nog te ontvangen rente	8	8
Liquide middelen	<u>57</u>	<u>1.266</u>
Totaal activa	107.876	100.839
Passiva		
Reserve	7.445	6.897
Technische voorzieningen		
- Voorziening pensioenverplichtingen	100.608	93.446
Overlopende schulden en overlopende passiva	144	296
Derivaten	<u>-321</u>	<u>200</u>
Totale passiva	107.876	100.839

Staat van baten en lasten over 2016

De baten en lasten over 2016 zijn als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Baten		
Beleggingsopbrengsten:		
- Directe beleggingsopbrengsten	-	-
- Indirecte beleggingsopbrengsten	8.746	-652
- Eenmalige baten (dividend)	-	-
Saldo overdracht van rechten	-227	-5
Bijdrage FVP	-	-
Premiebijdragen van werkgever en werknemer	2.133	2.235
Overige baten	<u>-</u>	<u>-</u>
Totale baten	10.652	1.578
Lasten		
Pensioenuitkeringen	2.369	2.292
Kosten vermogensbeheer	170	184
Pensioenuitvoeringskosten en overige kosten	296	296
Premies herverzekering	107	97
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds	<u>7.162</u>	<u>4.053</u>
Totale lasten	10.104	6.922
Saldo staat van baten en lasten	548	-5.344

Kasstroomoverzicht over 2016

	2016	2015
Kasstroomoverzicht uit pensioenactiviteiten		
Betaalde uitkeringen	-2.420	-2.141
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-289	-275
Ontvangen premies	2.133	2.152
Herverzekeringspremie	-217	13
Saldo overdracht van rechten	<u>-227</u>	<u>-5</u>
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	-1.020	-256
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	2.349	4.627
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	22	11
Toename / storting valuta afdekking	-330	-4.037
Resultaat uit valuta afdekking	-1.164	962
Aankopen van beleggingen *)	-899	-
Betaalde kosten vermogensbeheer	<u>-167</u>	<u>-213</u>
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-189	1.350
Mutatie liquide middelen	-1.209	1.094
Stand primo boekjaar	1.266	172
Stand ultimo boekjaar	57	1.266

*) Voor de aankopen van de vastrentende waarden hebben er in 2015 geen geldstromen plaatsgevonden.

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2016

Inleiding

Met ingang van 1 januari 2010 was de fusie tussen Stichting Pensioenfonds Ecolab en Stichting Prepensioenfonds Ecolab B.V. een feit. Bij deze fusie is Stichting Pensioenfonds Ecolab de overblijvende partij. Stichting Pensioenfonds Ecolab voert zowel de pensioenregeling als de pre-pensioenregeling uit.

Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard gaat met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dat betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkeldatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerde opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenkomst met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schattingen worden herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengst in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

De actuele waarde van niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is bepaald volgens de grondslagen zoals gehanteerd door de fondsen, zijnde marktwaarde boekjaar.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de grondslagen zoals gehanteerd door de fondsen, zijnde marktwaarde boekjaar.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme waarderingsmodellen.

Herverzekering

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen en baten uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Technische voorzieningen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van aanspraken waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is berekend met inachtneming van de volgende grondslagen en onderstellingen. In het boekjaar 2016 zijn de aan de berekening ten grondslag liggende actuariële grondslagen gewijzigd. Dit wordt veroorzaakt door de overgang naar de nieuwe prognosetafel en het actualiseren van de ervaringssterfte.

Marktrente :

Voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is de rentetermijnstructuur per 31-12-2016 conform de publicatie van DNB gehanteerd.

Overlevingstafels:

De overlevingskansen worden ontleend aan de prognosetafels AG 2014 zoals in september 2014 gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap. Per 30 november 2016 is het fonds overgegaan naar de prognosetafel AG2016, zoals deze in september 2016 door het Actuarieel Genootschap gepubliceerd is. Deze tafels worden per 31 december 2016 gehanteerd met startjaar 2017. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de Ecolab specifieke Willis Towers Watson 2016 ervaringssterfte.

Gezinssamenstelling:

Alle mannelijke deelnemers worden verondersteld gehuwd te zijn met een drie jaar jongere vrouw. De vrouwelijke deelnemers worden verondersteld gehuwd te zijn met een drie jaar oudere man. De gehuwdheidsfrequentie neemt na de pensioenleeftijd af volgens de relevante overlevingstafel van de partner.

De overschatting van de lasten, veroorzaakt door bovengenoemde onderstelling, laat toe een reservering achterwege te laten voor de verplichtingen voortvloeiende uit toekomstige wezenpensioenen.

Kostenopslag:

Kostenopslag ter grootte van 3,7% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Uitbetalingswijze:

De pensioenen worden uitgekeerd in maandelijks termijnen bij achterafbetaling. Er is derhalve geen rekening gehouden met verschuldigd pensioen of pensioentegoed.

Groepering:

De pensioenaanspraken en de contante waarden daarvan zijn individueel per deelnemer vastgesteld.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Belastingen

Het pensioenfonds is niet vennootschapsbelastingplichtig.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans**Beleggingen****Aandelenfonds / Equities**

Het aandelenfonds heeft zich in 2016 als volgt ontwikkeld:

	2016	2015
Waarde primo jaar	36.010	34.004
Aankopen	899	-
Verkopen	-1.350	-1.617
Resultaat *)	<u>4.099</u>	<u>3.623</u>
Waarde ultimo jaar	39.658	36.010

*) inclusief dividenden en gerealiseerde/ongerealiseerde winsten en verliezen

Vastrentende waarden / Bonds

De vastrentende waarden zijn in het boekjaar 2016 als volgt gemuteerd:

	2016	2015
Waarde primo jaar	63.555	67.884
Aankopen	-	12.450
Verkopen	-1.000	-15.460
Resultaat *)	<u>5.598</u>	<u>-1.319</u>
Waarde ultimo jaar	68.153	63.555

*) inclusief opgelopen interest, coupon interest en gerealiseerde/ongerealiseerde winsten en verliezen

Bovengenoemde vastrentende waarden worden aangehouden bij vermogensbeheerder State Street global Advisors (67.119) en Kasbank (1.034).

In 2014 heeft het bestuur besloten om een buffer in te bouwen om de negatieve termijntransacties op te vangen. In december 2014 is er een staatslening gekocht en deze wordt nu als zekerheid bij de KasBank aangehouden. Het pensioenfonds kan hier niet vrij over beschikken. Deze heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2016	2015
Waarde primo jaar	1.004	1.010
Aankopen	-	-
Verkopen	-	-
Resultaat	<u>30</u>	<u>-6</u>
Waarde ultimo jaar	1.034	1.004

Alle overige vastrentende waarden zijn ondergebracht bij vermogensbeheerder State Street global Advisors.

Een specificatie van alle fondsen is in de bijlage van dit verslag opgenomen.

Zoals vermeld in de grondslagen betreffen de aandelen en vastrentende waarden participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen. De waardering van deze beleggingen vallen onder de afgeleide marktnotering oftewel de actuele waarde wordt afgeleid aan de hand van directe/indirecte marktdata anders dan die gebruikt bij directe marktnotering.

Derivaten

Valuta derivaten

Het bestuur heeft besloten om voor de aandelen die niet onder het eurogebied vallen een valuta dekking aan te gaan.

Het valuta risico is hiermee afgedekt voor de volgende valuta: USA dollar, GB pond, Japanse Yen en Zwitserse Frank. Termijntransacties worden maandelijks verrekend en lopen van midden van de maand tot midden van de volgende maand. Dit gedeelte is gerealiseerd. De periode van midden december tot eind december is ongerealiseerd en wordt als overlopende post op de balans opgenomen.

De voortdurende stijging van de koers van de USA Dollar ten opzichte van de Euro leidde ertoe dat de maandelijks te verrekenen termijntransacties negatief uitlopen. Als gevolg hiervan diende het negatieve saldo bij de KasBank regelmatig te worden aangezuiverd. Om dit te kunnen doen zijn er in

2016 meerdere keren effecten verkocht bij SSgA en zijn de opbrengsten doorgestort naar de KasBank. Het bestuur heeft besloten om een buffer in te bouwen om deze negatieve termijntransacties op te vangen. In december 2014 is er een staatslening gekocht en deze wordt nu als buffer bij de KasBank aangehouden. Deze vindt u vermeld onder het kopje vastrentende waarden.

In onderstaand overzicht vindt u de resultaten van de valutatermijn transacties als overlopende post:

	2016	2015
Totaal ongerealiseerd resultaat op valuta termijn transacties	321	-200
Waarvan debet saldo	321	12
Waarvan credit saldo	-	-212

Het totaalbedrag dat niet in euro's is belegd bedraagt ultimo jaar circa € 35.353 van de beleggingsportefeuille. De valuta's daarin zijn voornamelijk USA dollar, GB pond, Japanse Yen en Zwitserse Frank. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 30.031. In de genoemde saldi zijn de positieve en negatieve uitstaande waarden gesaldeerd.

De uitstaande termijncontracten per **31 december 2016** zijn als volgt samengesteld:

Valuta	Uitstaande valuta- termijncontracten 30 januari 2017	Waardering valuta- termijncontracten 31 december 2016	Ongerealiseerde winst / verlies 31 december 2016
USD	22.572	-22.940	301
GBP	2.520	-2.508	4
JPY	3.410	-3.389	14
CHF	1.194	-1.194	2
Totaal	29.696	-30.031	321

De uitstaande valutatermijncontracten worden eens per maand doorgerold. Derhalve is in de eerste kolom in bovenstaande tabel de stand op het genoemde moment opgenomen, aangezien 31 december 2016 niet beschikbaar is.

De uitstaande termijncontracten per **31 december 2015** zijn als volgt samengesteld:

Valuta	Uitstaande valuta- termijncontracten 22 januari 2016	Waardering valuta- termijncontracten 31 december 2015	Ongerealiseerde winst / verlies 31 december 2015
USD	22.467	-22.637	-170
GBP	2.878	-2.870	9
JPY	3.353	-3.394	-42
CHF	1.337	-1.334	3
Totaal	30.035	-30.235	-200

Ten behoeve van de afdekking van het valutarisico heeft het pensioenfonds valutaderivaten bij KasBank. Uit hoofde hiervan worden non-cash collateral (zekerheden) uitgewisseld met de KasBank in de vorm van Nederlandse staatsobligaties. Ultimo 2016 zijn door het pensioenfonds 900.000 stukken van ISIN code NL0010733424 (2% Netherlands 24) beschikbaar gesteld aan KasBank voor de dienstverlening, waarvan ultimo 2016 340.000 stukken waren gestort als collateral aan KasBank met een waarde van € 390.486,00. Het benodigd aantal stukken van het pensioenfonds was onder de

maximale buffer van 900.000 stukken.

Overige activa

Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds. De lopende bankrekeningen werd in de eerste helft van 2016 aangehouden bij The Royal Bank of Scotland. In verband met het beëindigen van de dienstverlening van The Royal Bank of Scotland per 1 juli 2016, houdt het pensioenfonds sinds voorjaar 2016 een lopende rekening aan bij KasBank.

Op een andere rekening van de KasBank worden de resultaten van de valuta afdekking verwerkt.

Tevens is er een rekening bij KasBank waarop de provisies verwerkt worden. Naast de effecten houdt SSgA een cash-rekening aan. Hierover worden een aantal lopende zaken afgewerkt met betrekking tot de effecten.

De liquide middelen zijn als volgt gespecificeerd:

	2016	2015
RBS rekening courant	-	297
Kasbank	-274	872
Kasbank rekening courant	237	3
Saldo SSgA effectenrekening	94	94
Totaal liquide middelen	57	1.266

Reserves

In het verslagjaar 2016 is de post reserve als volgt gemuteerd:

	2016	2015
Stand primo boekjaar	6.897	12.241
Uit bestemming saldo van baten en lasten	548	-5.344
Stand ultimo boekjaar	7.445	6.897

Per 31 december 2016 bedraagt de aanwezige reserve € 7.445.

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) wordt aangehouden ter dekking van niet expliciet gekwantificeerde risico's. Per 31 december 2016 bedraagt het MVEV € 4.125. Dit komt overeen met 4,1% van de Technische Voorziening (TV).

Vereist Eigen Vermogen

Het Vereist Eigen Vermogen (VEV), zoals is gedefinieerd in het 'Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen' van 18 december 2006, bedraagt per 31 december 2016 € 14.164 ofwel 14,1% van de TV.

Samenvattend

In onderstaande staat staan zowel het eigen vermogen van het pensioenfonds als het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) en het Vereist Eigen Vermogen (VEV) weergegeven:

	2016	2015
Minimaal vereist eigen vermogen	4.125	3.831
Vereist eigen vermogen	14.164	13.693
Aanwezig eigen vermogen	7.445	6.897

Het VEV is berekend met het standaard model en bedraagt per 31 december op basis van de strategische beleggingsmix € 14.164 ofwel 14,1% van de TV. Op basis van de feitelijke beleggingsmix per 31 december 2016 bedraagt het VEV 14,7% van de TV.

Omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het MVEV maar lager dan het VEV bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

Herstelplan

Stichting Pensioenfonds Ecolab bevindt zich ultimo 2016 in een reservetekort op basis van de regels van het nFTK.

Onder het nFTK is de herstelsystematiek veranderd. In plaats van een korte- en lange-termijnherstelplan is er nu één herstelplan van maximaal elf jaar. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd. Aangezien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2016 108,8% was en per die datum lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 114,7%, diende het bestuur opnieuw een evaluatie van het herstelplan uit te voeren en in te dienen bij DNB. De evaluatie van het herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 april 2016, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft gekozen voor de maximale hersteltermijn van 11 jaar. Het premie- en toeslagbeleid dat als basis voor het herstelplan is genomen, is in overeenstemming met het nFTK. Het beleggingsbeleid is het beleggingsbeleid zoals dat op dat moment gold, d.w.z. inclusief de verlaging van de renteafdekking van 75% naar 62,5% die na 1 september 2015 is doorgevoerd. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel op basis van fondsrendement mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen. DNB heeft vervolgens aangegeven geen verdere vragen op opmerkingen te hebben, het door het bestuur ingediende herstelplan is goedgekeurd. Zie het kopje Financiële paragraaf voor meer informatie over het verloop van de dekkingsgraad.

De beleidsdekkingsgraad conform het herstelplan is ultimo 2016 gelijk aan 109,5%. Het fonds loopt dus 4,9% achter op het herstelplan.

Technische voorzieningen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum.

Voorziening voor pensioenverplichtingen:

De pensioenverplichtingen ontwikkelen zich als volgt:

	2016	2015
Stand primo boekjaar	93.446	89.393
Mutatie	7.162	4.053
Stand ultimo boekjaar	100.608	93.446

Op basis hiervan bedraagt de dekkingsgraad, zijnde de verhouding tussen het pensioenvermogen, inclusief bestemmingsvoorzieningen, en de pensioenverplichting 107,4%. Op 31 december 2015

bedroeg de dekkingsgraad van het pensioenfonds eveneens 107,4%. De beleidsdekkingsgraad op 31 december 2016 bedraagt 104,6%. Per 31 december 2015 was de beleidsdekkingsgraad gelijk aan 108,8%.

Grootte en samenstelling pensioenverplichtingen

Mutaties in de pensioenverplichtingen:

	2016	2015
Stand primo boekjaar	93.446	89.393
Premies	1.810	1.857
Kostenbestanddeel premies	-210	-212
Interesttoevoeging	-57	150
Overgenomen pensioenverplichtingen	-	26
Aanpassing in verband met rekenrente	8.279	4.785
Uitkeringen	-2.365	-2.269
Vrijval kosten	-86	-84
Wijziging grondslagen	-95	-
Resultaat op grondslagen en mutaties	210	-168
Uitgaande pensioenverplichtingen	<u>-324</u>	<u>-32</u>
Totaal mutaties	7.162	4.053
Stand ultimo boekjaar	100.608	93.446

De wijziging grondslagen heeft betrekking op de overgang naar de nieuwe Prognosetafel AG 2016 en het actualiseren van de ervaringssterfte. De overgang naar de nieuwe Prognosetafel resulteerde in een toename van de voorziening met 248. Door het actualiseren van de ervaringssterfte nam de voorziening met 343 af. Per saldo nam de voorziening met 95 af als gevolg van de geactualiseerde overlevingsgrondslagen.

	Ouderdoms- pensioen	Weduwe- pensioen	Wezen- pensioen	Pre- pensioen	Totaal 2016	Totaal 2015
Voor actieve deelnemers	27.157	6.674	-	296	34.127	32.683
Voor premievrije verzekerden	18.076	4.240	-	173	22.489	19.654
Voor pensioentrekkers	27.401	12.877	62	63	40.403	37.774
Toekomstige uitvoeringskosten pensioenregeling	2.687	880	2	20	3.589	3.335
Totaal	75.321	24.671	64	552	100.608	93.446

Korte omschrijving van de pensioenregelingen

Pensioenfonds Ecolab voert de pensioenregeling (op basis van middelloon) en de prepensioenregeling uit.

Met ingang van 2015 is de pensioenregeling op basis van middelloon aangepast aan het nieuwe wettelijke kader voor pensioenfondsen. De pensioenregeling op basis van middelloon kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd. Met ingang van 2015 is de pensioenopbouw van 2,15% verlaagd naar 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maandsalarissen verhoogd met een dertiende maand en vakantietoeslag, indien van toepassing verhoogd met ploegentoeslag, onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld.

Voor 2016 bedraagt deze franchise € 13.850,00. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf indiensttreding. Jaarlijks neemt het bestuur van het pensioenfonds een besluit over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst.

De prepensioenregeling kent alleen nog gewezen deelnemers en gepensioneerden. De uitkering vangt aan op 62-jarige leeftijd. De pensioenuitkering stopt op de 65-jarige leeftijd. Deelname aan deze regeling is niet meer mogelijk en deze regeling kent met ingang van 2013 geen deelnemers meer. Jaarlijks neemt het bestuur van het pensioenfonds een besluit over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid kan als volgt worden verwoord. De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het pensioenfonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen.

Het bestuur heeft in de vergadering van november 2016 besloten over toeslagverlening op de pensioenaanspraken per 1 januari 2017. Per 1 januari 2017 wordt er geen toeslag op pensioenrechten en pensioenaanspraken verleend. Bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is met dit besluit rekening gehouden.

De pensioenrechten en pensioenaanspraken worden per 1 januari 2017 als volgt geïndexeerd:

Toeslag voor gepensioneerden en slapers pensioenregeling: 0,0% (2016: 0,0%)

Toeslag voor gepensioneerden en slapers prepensioenregeling: 0,0% (2016: 0,0%)

Toeslag voor deelnemers middelloon-pensioenregeling: 0,0% (2016: 0,0%)

Met bovengenoemde toeslagen was ultimo 2016 reeds rekening gehouden in de voorziening pensioenverplichtingen (VPV).

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het pensioenfonds, en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element (afhankelijk van ABTN). Indien het prijsindexcijfer in enig jaar boven de 6% uitgaat, kan de niet toegepaste stijging van het prijsindexcijfer in latere jaren, met een maximum van drie jaar, worden toegekend, waarbij de totale jaarlijkse stijging het eerder genoemde maximum van 6% niet mag overschrijden.

Overige schulden en overlopende passiva

De overlopende schulden hebben allen een looptijd korter dan 1 jaar en zijn als volgt gespecificeerd:

	2016	2015
Te betalen loonbelasting	-	53
Stelpost kosten accountant/actuaris jaarrekening	111	80
Overige kosten nog te betalen	33	163
Totaal overige schulden en overlopende passiva	144	296

In 2015 zijn onder de stelpost kosten accountant/actuaris alleen de kosten voor de accountant en de actuaris opgenomen. In 2016 is er voor gekozen om ook een stelpost op te nemen voor de kosten van de visitatiecommissie over boekjaar 2016. De stelpost voor de visitatiecommissie over boekjaar 2016 bedraagt € 25.

Onder de overige kosten nog te betalen is in 2015 een bedrag opgenomen van € 110 voor de premies risicoherverzekering over 2015. Deze premies zijn in 2016 voldaan.

Derivaten

Een nadere toelichting inzake de verwerking van de valuta termijntransacties vindt u terug op bladzijde 41 van deze jaarrekening.

Risicobeheer en derivaten

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich over 2016 als volgt ontwikkeld:

	2016	2015
Stand per 1 januari	107,4%	113,7%
Beleggingen	8,2%	-0,7%
Markrente	-8,7%	-5,8%
Premiebijdragen (exclusief kosten en risicopremies)	0,0%	0,2%
Waardeoverdrachten	0,0%	0,0%
Kosten	0,0%	0,0%
Uitkeringen	0,2%	0,2%
Kanssystemen (sterfte, uitruil en invaliditeit)	0,0%	0,0%
Voorwaardelijke toeslagverlening	0,0%	0,0%
Wijziging overlevingstafels	0,0%	0,0%
Wijziging ervaringssterfte	0,1%	0,0%
Overige wijzigingen	0,2%	-0,2%
Stand per 31 december	107,4%	107,4%

Het vereist eigen vermogen (VEV)

Het vereiste eigen vermogen (VEV) wordt vastgesteld voor de evenwichtssituatie: dat is de situatie waarin juist voldoende eigen vermogen aanwezig is. Het VEV is bepaald met het standaardmodel op basis van de strategische beleggingsmix. De per risico benodigde buffer is opgenomen in onderstaande tabel.

	2016	2015
Renterisico	2.222	2.636
Risico zakelijke waarden	12.051	11.249
Valutarisico	683	624
Grondstoffenrisico	-	-
Kredietrisico	1.143	1.365
Verzekeringstechnisch risico	3.385	3.132
Correlatie effect	<u>-5.320</u>	<u>-5.313</u>
Totaal (vereiste buffers)	14.164	13.693

Het VEV per 31 december 2016 bedraagt € 14.164 voor de evenwichtssituatie. In procenten dekkingsgraad betekent dit een vereiste dekkingsgraad van 114,1% van de TV. Op basis van de feitelijke mix per 31 december 2016 bedraagt de vereiste dekkingsgraad 114,7% van de TV.

Conform het standaard model is het liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico op nul gesteld. Het bestuur is van mening dat er geen sprake is van afzonderlijk gekwantificeerd liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid

- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De stijging van de duration van de vastrentende waarden heeft verschillende oorzaken.

Valutarisico

Het pensioenfonds voert het strategische beleid om niet-euro beleggingen genoteerd in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank volledig af te dekken. Ultimo 2016 is € 35,4 miljoen niet in euro's belegd. Hiervan is € 30,0 miljoen afgedekt. Dit betreffen de beleggingen in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank. De overige valuta zijn niet afgedekt. Op de totale portefeuille betekent dit dat ultimo 2016 een valutarisico wordt gelopen van ongeveer 5%.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden afgezwakt door middel van spreiding van de risico's. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden afgedekt voor de toekomst door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Toeslagrisico (actuariële risico's)

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op pensioen en pensioenaanspraken toe te kennen in relatie tot het reglementair vastgestelde prijsindexcijfer voor de toeslag op pensioenen en op het reglementair vastgestelde loonindexcijfer voor de pensioenaanspraken.

De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Ultimo 2016 bedraagt de dekkingsgraad 107,4% (31 december 2015: eveneens 107,4%). Dit betekent dat de dekkingsgraad ten opzichte van de dekkingsgraad aan het eind van het vorige verslagjaar ongewijzigd is gebleven. Wel is de nieuwe Prognosetafel geïmplementeerd en zijn de fondsspecifieke factoren voor ervaringssterfte opnieuw bepaald. Het gecombineerde effect van de gewijzigde overlevingsfactoren op de Technische Voorzieningen (TV) is -/- 0,2%. Per ultimo november 2016 zijn deze wijzigingen geëffectueerd.

	2016		2015	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden	68.153	18,1	63.555	17,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	100.608	19,0	93.446	17,9

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

In 2011 heeft het bestuur besloten te stoppen met de security lending, ondanks het hogere rendement. Er wordt overgestapt op non-lending securities.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende waarden kan het volgende overzicht worden gegeven (exclusief derivaten):

	2016		2015	
AAA	6.513	40,7%	6.578	37,6%
AA	4.294	26,8%	4.373	24,9%
A	2.265	14,2%	2.505	14,3%
BBB	2.958	18,5%	2.898	16,5%
Lager dan BBB	3	0,0%	7	0,0%
Geen rating	-37	-0,2%	1.169	6,7%
Totaal	15.996	100,0%	17.530	100,0%

Europalms (swapfondsen) worden niet opgenomen in dit overzicht. Het uitstaande bedrag bestaat uit de in bezit zijnde staatsobligaties met een looptijd korter dan een jaar, uit bedrijfsobligaties en uit het cash bedrag bij de KasBank en SSgA.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het

pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds heeft het fonds de volgende herverzekeringen afgesloten:

- Herverzekering van overlijdensrisico's uit hoofde van de reglementaire aanspraken van nabestaanden van de deelnemers aan het fonds.
- Herverzekering van het premievrijstellingsrisico uit hoofde van de reglementaire aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers in het fonds.

Het contract met de herverzekeraar Delta Lloyd is op 31 december 2014 geëxpireerd. Delta Lloyd bleek niet in staat een passend voorstel voor verlenging van het contract te doen. Na een marktonderzoek is de herverzekering afgesloten bij ElipsLife voor een periode van drie jaar startende op 1 januari 2015. De herverzekering kent geen winstdelingsregeling. In tegenstelling tot het vorig contract bij Delta Lloyd, heeft het bestuur er voor gekozen om bij ElipsLife naast de herverzekering van overlijdensrisico's ook de herverzekering van het premievrijstellingsrisico onder te brengen.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote beleggingspost wordt aangemerkt elke soort die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft per 31 december 2016 de volgende posten:

	2016
Aandelen balanswaarde	
MSCI World Index CTF EQ Funds USD	39.659
Vastrentende waarden Balanswaarde	
SSgA Euro Corporate Bond Index Fund	6.055
SSgA Euro Core treasury Bond Index Fund	8.941
MPF Europalms 2021 - 2025	4.275
MPF Europalms 2026 - 2030	10.303
MPF Europalms 2031 - 2035	9.589
MPF Europalms 2036 - 2040	8.333
MPF Europalms 2041 - 2045	6.683
MPF Europalms 2046 - 2050	4.890
MPF EUR IR PALM 2055	<u>8.050</u>
Totaal	106.778

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwerking van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ten behoeve van de afdekking van het valutarisico heeft het pensioenfonds valutaderivaten bij Kasbank. Per 2016 wordt uit hoofde hiervan non-cash collateral (zekerheden) uitgewisseld met de Kasbank in de vorm van Nederlandse staatsobligaties. Ultimo 2016 is door het pensioenfonds 900.000 stukken van ISIN code NL0010733424 (2% Netherlands 24) beschikbaar gesteld aan Kasbank voor de dienstverlening, waarvan ultimo 2016 340.000 stukken waren gestort als collateral aan Kasbank met een waarde van € 390.486,00. Het benodigd aantal stukken van het pensioenfonds was onder de maximale buffer van 900.000 stukken.

Alle overige bekende activa en verplichtingen zijn in de balans opgenomen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen het pensioenfonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Er worden geen beloningen verstrekt aan de bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- De werkgevers hebben een zorgplicht inzake aanlevering van basisgegevens en het verstrekken van informatie, ongevraagd of op verzoek, aan het pensioenfonds van alle ontwikkelingen binnen de ondernemingen die van invloed kunnen zijn op de pensioenregeling en de toekomstige pensioenverplichtingen
- Betaling van de pensioenpremies aan het pensioenfonds: Naast verplichting tot tijdige betaling van de pensioenpremies zijn er ook procedures ingeval van niet of te late betaling van de pensioenpremies
- De kosten verbonden aan de administratie en het secretariaat van het pensioenfonds worden gedragen door de ondernemingen
- Met uitzondering van 1 werkgeversbestuurder namen in 2016 de overige bestuurders deel aan de pensioenregelingen van het pensioenfonds Ecolab. Er zijn geen afwijkende regelingen afgesproken.

Rekening-courant verhouding Ecolab

Een aantal lopende zaken wordt afgewerkt in rekening-courant verhouding met Ecolab en Nalco.

In onderstaand overzicht vindt u de resultaten hiervan.

	2016	2015
Te vorderen van Ecolab B.V.	-	-
Nog te verekenen met Ecolab B.V.	-	-
Rekening courant verhouding Ecolab B.V.	-	-

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Het premie-inkomen betreft, naast de bijdragen van de werkgevers- en werknemerspremie, ook de eventueel ingekomen premie voor het FVP.

Door het pensioenfonds is voor 2016 uitgegaan van een totale pensioenpremie van 39,0% van de pensioengrondslag.

Voor de pensioenregeling geldt een werknemersbijdrage van 5,6% en een werkgeversbijdrage van 33,4% van de pensioengrondslag. De gehanteerde franchise voor deze regeling is in 2016 € 13.850,00. Binnen de middelloon regeling geldt een maximaal pensioengevend salaris. Voor 2016 is deze gesteld op € 65.429,00 . Voor het meerdere heeft Ecolab BV een regeling afgesloten bij Centraal Beheer/Achmea.

Met ingang van 2015 is de middelloonregeling aangepast aan het nieuwe wettelijke kader voor pensioenfonds. Dat houdt in dat er een pensioenopbouw geldt van 1,875% van de pensioengrondslag.

De ingehouden pensioenpremie is als volgt samengesteld:

	2016	2015
Werkgeversbijdrage pensioenfonds	1.827	1.920
Werknemersbijdrage pensioenfonds	306	315
FVP-bijdrage	-	-
Totale premie inkomsten	2.133	2.235

Conform de voorschriften van het FTK wordt de kostendeekkende premie bepaald. De kostendeekkende premie is gelijk aan de kosten van opbouw van de actieven, rekening houdend met de aan hen toe te rekenen kosten en solvabiliteitsopslag. Bij de berekening van de gedempte kostendeekkende premie wordt rekening gehouden met een verwachte rendementscurve die overeenkomt met een verwacht rendement van ongeveer 4,3%. Daarbij wordt conform wettelijke voorschriften een opslag voor toekomstige voorwaardelijke toeslagverlening ingerekend ter hoogte van ongeveer 2,3%.

	2016	2015
Kostendeekkende premie	2.172	2.052
Gedempte kostendeekkende premie	1.880	1.351
Feitelijke premie	2.133	2.235

De kostendeekkende premie bedraagt voor 2016 € 2.172. De gedempte kostendeekkende premie bedraagt € 1.880. De feitelijke premie wordt getoetst aan de gedempte kostendeekkende premie. De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendeekkende premie en deze komt uit op € 2.133. De feitelijke premie bestaat uit de gedempte premie ter grootte van € 1.880 en een extra premie ter grootte van € 253.

De (gedempte) kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

	Kostendeckende premie	Gedempte kostendeckende premie
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking	1.711	917
Opslag voor vereist eigen vermogen	251	135
Opslag voor uitvoeringskosten	210	210
Opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening	0	618
Totaal	2.172	1.880

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten worden onderverdeeld in directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan de opbrengst zijnde rente en dividenden. Onder indirecte beleggingsopbrengsten verstaat men gerealiseerde- en ongerealiseerde beleggingsresultaten. Hieronder vallen de winsten of verliezen bij verkopen (gerealiseerd) en koersmutaties (ongerealiseerd).

De beleggingsopbrengsten zijn als volgt:

	Directe	Indirecte	Totaal 2016	Totaal 2015
Aandelen	-	4.099	4.099	3.623
Derivaten	-	-972	-972	-2.966
Vastrentenden	-	5.623	5.623	-1.301
Overige	-	-4	-4	-8
Subtotaal beleggingsopbrengsten	-	8.746	8.746	-652
Kosten vermogensbeheer	-170	-	-170	-208
Totaal beleggingsopbrengsten	-170	8.746	8.576	-860

Een deel van de kosten voor vermogensbeheer wordt niet zichtbaar in de jaarrekening. Deze kosten worden namelijk binnen de aandelen- en vastrentendenindexfondsen verrekend. Om toch inzichtelijk te maken wat nu de vermogenskosten zijn worden deze niet zichtbare kosten wél opgenomen in de vermelding van de kosten van vermogensbeheer.

De kosten voor vermogensbeheer zijn onderverdeeld in kosten voor State Street global Advisors (119; hiervan zijn 119 verwerkt in de jaarrekening en 0 in niet zichtbare kosten), voor de KasBank (29) en voor advisering Towers Watson (22).

Pensioenuitkeringen

De uitkeringen zijn als volgt samengesteld:

	2016	2015
Prepensioenuitkeringen	85	132
Betaalde ZVW wg deel	-	2
Ouderdomspensioen	2.007	1.896
Nabestaandenpensioen	263	244
Wezenpensioen	14	18
Totaal uitgekeerde pensioenen	2.369	2.292

De toeslagverlening van de uitkeringen per 1 januari 2017, zoals vastgesteld door het bestuur, bedraagt 0,0% (2016: PF en PPF 0,0%).

Pensioenuitvoeringskosten

De overige kosten zijn als volgt samengesteld:

	2016	2015
Kosten certificierend / adviserend actuaris	182	223
Accountantskosten	36	33
Overige kosten	27	15
Kosten visitatie commissie	51	25
Totaal overige kosten	296	296

De kosten die gemaakt zijn ten behoeve van accountant en actuaris komen volledig voor rekening van het pensioenfonds. De kosten van de actuaris zijn gedaald. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de haalbaarheidstoets die in 2015 uitgevoerd is. De hieraan verbonden kosten waren circa € 32.

De overige kosten betreffen kosten inzake DNB, AFM, Pensioenregister en Pensioenfederatie, notaris, Kamer van Koophandel en Emanon.

De kosten van de visitatiecommissie hebben betrekking op boekjaar 2015 en 2016.

Er zijn geen bestuurskosten voor rekening van het pensioenfonds, omdat deze voor rekening zijn van Ecolab B.V. Derhalve zijn deze kosten niet in de jaarrekening van het pensioenfonds verantwoord.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Honoraria accountant

Op grond van artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is de vermelding van de honoraria van de accountant als volgt:

	2016	2015
Onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten	32	29
Overige controle opdracht (FVP)	-	-
Fiscale adviesdiensten	-	-
Andere niet-controle diensten	4	4
Totaal honoraria accountant	36	33

Het onderzoek van de jaarrekening omvat zowel de wettelijke controle van de statutaire jaarrekening als de verslagstaten in het kader van de Pensioenwet.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de werkgever.

Bezoldiging bestuurders

De externe voorzitter wordt door de werkgever ingehuurd. De overige bestuursleden (behalve de vertegenwoordiger van de gepensioneerden) is bij de werkgever in dienst. Het bestuur ontvangt geen bezoldiging van het pensioenfonds.

Saldo overdracht van rechten

De saldi waarde overdrachten zijn als volgt samengesteld:

	2016	2015
Inkomende waardeoverdrachten	-	18
2016 : 0 overdrachten, 2015 : 4 overdrachten		
Uitgaande waardeoverdrachten	227	22
2016 : 2 overdrachten, 2015 : 2 overdrachten		
Totaal uitgekeerde pensioenen	-227	-4

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

Bovengenoemde overdrachten zijn de afgewerkte overdrachten in het betreffende boekjaar.

Overige lasten

Herverzekering

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds heeft het fonds de volgende herverzekeringen afgesloten:

- Herverzekering van overlijdensrisico's uit hoofde van de reglementaire aanspraken van nabestaanden van de deelnemers aan het fonds.
- Herverzekering van het premievrijstellingsrisico uit hoofde van de reglementaire aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers in het fonds.

Het contract met de herverzekeraar Delta Lloyd is op 31 december 2014 geëxpireerd. Delta Lloyd bleek niet in staat een passend voorstel voor verlenging van het contract te doen. Na een marktonderzoek is de herverzekering afgesloten bij ElipsLife voor een periode van drie jaar startende op 1 januari 2015. De herverzekering kent geen winstdelingsregeling. In tegenstelling tot het vorig contract bij Delta Lloyd, heeft het bestuur er voor gekozen om bij ElipsLife naast de herverzekering van overlijdensrisico's ook de herverzekering van het premievrijstellingsrisico onder te brengen.

De herverzekering is als volgt samengesteld:

	2016	2015
Herverzekeringspremie	107	110
Resultatendeling	-	-13
Totaal herverzekeringspremies	107	97

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Gebeurtenissen na balansdatum

Het fonds verkeerde per 31 december 2016 onverminderd in reservetekort. Het bestuur heeft tijdig voor de deadline van 1 april 2017 een update van het herstelplan ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat het fonds zonder aanvullende maatregelen (zoals kortingsmaatregelen) binnen de herstelperiode van 10 jaar uit de tekortsituatie komt.

DNB heeft het pensioenfonds op 19 mei 2017 geïnformeerd dat zij instemt met het door het fonds ingediende herstelplan.

Het bestuur is actief bezig om de kennis van alternatieve uitvoeringsmogelijkheden te verbreden en te verdiepen. Er heeft een sessie plaatsgevonden waarbij 2 APF-en de gelegenheid hebben gekregen om zich te presenteren en aan te geven wat specifiek hun toegevoegde waarde zou kunnen zijn in geval van een overdracht van de bij ons pensioenfonds opgebouwde pensioenen naar hun APF. In de maand juli van 2017 is een vergelijkbare sessie ingepland met een multi-employer IORP dat in België gevestigd is. Dit is een pensioenfonds onder Europese regelgeving dat qua governance grote overeenkomsten met een APF heeft.

Nieuwegein, 21 juni 2017
 Stichting Pensioenfonds Ecolab
 Het Bestuur

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Alle resultaten, zowel positief als negatief, worden toegevoegd of onttrokken aan de reserves van het pensioenvermogen.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Ecolab te Nieuwegein is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Ecolab, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 1 miljoen euro. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven 50 duizend euro te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen. Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (Vereist Eigen Vermogen). De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar niet lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Ecolab is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 21 juni 2017

drs. J.L.A. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Ecolab

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Ecolab per 31 december 2016 en van het resultaat en de kasstromen over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds Ecolab (de Stichting) te Nieuwegein gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016;
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2016;
- 3 de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

Materialiteit van EUR 1,0 miljoen, 1% van het pensioenvermogen

Kernpunt

- De waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1,0 miljoen (2015: EUR 1,0 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2016 (1%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 50 duizend aan het bestuur rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan State Street Global Advisors en KAS BANK N.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Ecolab B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door State Street Global Advisors en KAS BANK N.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Ecolab B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van State Street Global Advisors en KAS BANK N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402 type II-)rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan.

Daarnaast hebben wij zelfstandig de relevante interne beheersingsmaatregelen bij Ecolab B.V. op effectieve werking getoetst.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben met deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen met brondocumentatie bij Ecolab B.V. onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de interne beheersing van de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Het kernpunt van onze controle

In het kernpunt van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. Het kernpunt van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot dit kernpunt bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van het individuele kernpunt moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over dit kernpunt.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting op pagina 39 en 40 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. In de toelichting behorende tot de jaarrekening 2016 (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- de kerncijfers;

- het verslag van het bestuur;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). https://www.nba.nl/NL_nietoob_2016

Amstelveen, 21 juni 2017

KPMG Accountants N.V.

F.M. van den Wildenberg RA

Bijlage 1 Verzekerden bestand pensioenregeling

Deelnemers	Man	Vrouw	Totaal
1 januari 2016	156	23	179
Toegetreden	0	0	0
Naar gewezen deelnemers	-13	-1	-14
Deelnemer 2 jaar ziek	0	0	0
Overleden	0	0	0
Naar ouderdompensioen	-2	0	-2
Correctie	0	0	0
31 december 2016	141	22	163

Gewezen deelnemers	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2016	271	61	332
Ex-deelnemers	13	1	14
Waarde-overdracht uit	-2	0	-2
Waarde-overdracht intern	0	0	0
Naar ouderdompensioen	-7	0	-7
Overleden	-3	0	-3
Rechten bij echtscheiding	0	0	0
Correctie dubbel personen van DN	0	0	0
Afkoop	-8	-1	-9
Correctie	-56	-10	-66
31 december 2016	208	51	259

Ouderdompensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2016	100	12	112
Ex-deelnemers	2	0	2
Ex-premievrij	7	0	7
Overleden	-3	0	-3
Rechten bij echtscheiding	0	0	0
Correctie	0	-4	-4
31 december 2016	106	8	114

Nabestaandenpensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2016	0	25	25
Ex-ouderdompensioen	0	3	3
Ex-premievrij	0	2	2
Overleden	0	0	0
31 december 2016	0	30	30

Wezenpensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2016	1	4	5
Nieuw	0	1	1
Beëindigd	-1	-2	-3
31 december 2016	0	3	3

Tot en met 2015 werd een deelnemer die zowel premievrije als actieve aanspraken had, twee keer meegeteld in de aantallen. Vanaf 2016 is er voor gekozen om elke deelnemer slechts één keer mee te tellen. Dit leidt tot een afname van het aantal gewezen deelnemers met 66 en van het aantal gepensioneerden met 4 primo 2016.

Deelnemers aan de prepensioenregeling

Deelnemers	2016	2015	2014	2013	2012
1 januari 2016	0	0	0	0	0
Naar gewezen deelnemers	0	0	0	0	0
Naar prepensioen	0	0	0	0	0
31 december 2016	0	0	0	0	0

Gewezen deelnemers	2016	2015	2014	2013	2012
1 januari 2016	24	26	28	31	34
Waarde-overdracht uit	0	0	0	0	0
Toegetreden	0	0	0	0	0
Naar prepensioen	-1	-2	-2	-3	-3
31 december 2016	23	24	26	28	31

Pre-gepensioneerden	2016	2015	2014	2013	2012
1 januari 2016	6	7	12	18	22
Ex-deelnemers	1	0	0	0	2
Ex-gewezen deelnemers	0	2	2	3	3
Afkoop	0	0	-1	0	0
Naar pensioenfonds	-3	-3	-6	-9	-9
31 december 2016	4	6	7	12	18

Enkele pre-gepensioneerden ontvangen een combinatie-uitkering van prepensioen, ploeg en/of ATV.

Bijlage 2**Overzicht effecten per 31 december 2016**

Naam	Aantal stukken	Koers	Waarde	
Ondergebracht bij vermogensbeheerders State Street global Advisors:				
<u>VASTRENTENDE FONDSSEN (Bonds)</u>				
SSgA Euro Corporate Bond Index Fund	417.944,96	14,4878	6.055.102,92	5,62%
SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund	690.285,31	12,9525	8.940.920,52	8,29%
MPF Europalms 2021-2025	229.646,20	18,616	4.275.093,68	3,97%
MPF Europalms 2026-2030	434.081,76	23,735	10.302.930,64	9,56%
MPF Europalms 2031-2035	380.228,09	25,219	9.588.972,20	8,89%
MPF Europalms 2036-2040	281.856,67	29,565	8.333.092,57	7,73%
MPF Europalms 2041-2045	3.183.999,73	2,0989	6.682.897,03	6,20%
MPF Europalms 2046-2050	291.728,96	16,763	4.890.252,47	4,54%
MPF EUR IR PALM 2055	3.270.942,11	2,461	8.049.788,53	7,47%
			67.119.050,56	62,26%
<u>AANDELENFONDS (Equities)</u>				
MSCI World Index CTF EQ Funds USD	946.827,19	41,88575	39.658.571,55	36,79%
Ondergebracht bij de KasBank:				
<u>VASTRENTENDE FONDSSEN (Bonds)</u>				
2% Nederland 24 nominale EUR 900.000,-	900.000,00	114,849	1.033.641	0,96%
Totaal 31 december 2016			107.811.263	100,00%

Bijlage 3

Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2016

1. Wetgeving

1.1 Pensioenwet en aanverwante regelgeving

Algemeen Pensioenfonds (APF)

Vanaf 1 januari 2016 is het mogelijk een APF op te richten. Een APF is een pensioenfonds dat één of meer pensioenregelingen uitvoert. Per collectiviteitskring houdt het APF een afgescheiden vermogen aan. Een APF kent de stichtingsvorm. Niet alleen bestaande pensioenfondsden kunnen een APF oprichten, maar ook derden zoals verzekeraars of pensioenuitvoeringsorganisaties.

Het APF is gecreëerd om bundeling in de uitvoering van pensioenregelingen te vergemakkelijken.

Werkgevers kunnen hun pensioenregeling in afzonderlijke collectiviteitskringen onderbrengen. Door de strikte vermogensscheiding tussen de verschillende collectiviteitskringen kunnen er geen overdrachten tussen de kringen plaatsvinden. Aan één collectiviteitskring kunnen meerdere werkgevers met hun collectiviteiten toetreden.

Een APF moet op grond van de Pensioenwet over een vergunning beschikken om in Nederland het bedrijf van algemeen pensioenfonds uit te mogen oefenen. De Nederlandsche Bank (DNB) kan op aanvraag een vergunning verlenen en houdt toezicht op het APF. De activiteiten mogen pas worden gestart nadat de vergunning is verleend. Eind 2016 zijn er 7 APF-en met een vergunning.

Waardeoverdracht

Het in voorbereiding zijnde wetsvoorstel 'waardeoverdracht klein pensioen' wil mogelijk maken dat nieuwe kleine pensioenen (uitkering kleiner dan € 465,94 bruto per jaar en kleiner dan € 38,22 bruto per maand (bedrag 2016)) hun pensioenbestemming behouden doordat het huidige afkooprecht voor pensioenuitvoerders van een nieuw klein pensioen na twee jaar na einde deelneming vervalt.

In plaats daarvan komt er een recht voor uitvoerders op automatische waardeoverdracht van een nieuw klein pensioen naar een nieuwe pensioenuitvoerder waar de deelnemer actief opbouwt. Voorts vervallen in het wetsvoorstel hele kleine pensioenen (uitkering kleiner dan € 2 bruto per jaar = kleiner dan € 0,16 bruto per maand) in verband met de hoge uitvoeringskosten. Het is de planning van de staatssecretaris dat het wetsvoorstel in het eerste kwartaal van 2017 wordt ingediend bij de Tweede Kamer.

De 25-jaarsrente per 30 september 2016 is gelijk aan 0,864%. Deze rente is bepalend voor de wettelijke tarieven bij individuele waardeoverdrachten in 2017. Deze rente is circa 0,75%-punt gedaald ten opzichte van 2016. Werkgevers en pensioenfondsden kunnen hierdoor bij een uitgaande waardeoverdracht geconfronteerd worden met een negatief resultaat. Een werkgever hoeft echter niet mee te werken aan een individuele waardeoverdracht indien de bijbetalingslast groter is dan € 15.000 en groter dan 10% van de overdrachtswaarde.

Variabele pensioenuitkering

Op 1 september 2016 is de 'Wet verbeterde premieregeling' (Wvp) in werking getreden. Deze wet introduceert voor een deelnemer aan een beschikbare premie regeling een keuzemogelijkheid tussen een vaste en een variabele pensioenuitkering. De wet strekt tot het wegnemen van belemmeringen om pensioenkapitaal, dat is opgebouwd in het kader van een premie- of kapitaalovereenkomst om te zetten in een variabele, risicodragende pensioenuitkering. De wet heeft een individuele en een collectieve variant uitgewerkt en creëert mogelijkheden om ook na de pensioendatum door te beleggen, risico's met anderen te delen en mee- en tegenvallers over langere tijd te spreiden.

Wet pensioencommunicatie

De Wet Pensioencommunicatie treedt vanaf 1 juli 2015 gefaseerd in werking. De belangrijkste communicatiebepalingen zijn op 1 juli 2016 in werking getreden. Zo is het verplicht om vanaf 1 juli 2016 te werken met het pensioen 1-2-3 en is de startbrief per deze datum komen te vervallen. De hoofdelementen van het wetsvoorstel zijn als volgt:

Algemene eisen aan pensioencommunicatie:

- Meer mogelijkheden tot digitale verstrekking en aanbieder van informatie;
- Beschikbaar zijn van basisinformatie over de pensioenregeling;
- Een jaarlijks pensioenoverzicht van opgebouwde pensioenaanspraken;
- Uitbreiding van het pensioenregister;
- Inzicht in de koopkracht en risico's van het toekomstig pensioeninkomen.

De wet beoogt de informatieverstrekking over pensioenen te verbeteren. De deelnemer:

- weet hoeveel pensioen hij kan verwachten;
- kan nagaan of dat voldoende is;
- is zich bewust van de risico's van de pensioenvoorziening.

Tevens moet de deelnemer weten welke keuzemogelijkheden hij heeft. Het bieden van handelingsperspectief is essentieel.

1.2 Instemmingsrecht Ondernemingsraad (OR)

Met ingang van 1 oktober 2016 is een aanpassing van de wet op de ondernemingsraden in werking getreden. Tot 1 oktober gold bij wijziging van een regeling die door een pensioenfonds wordt uitgevoerd geen instemmingsrecht van de OR, maar bij wijziging van een regeling die door een verzekeraar of Premie Pensioen Instelling (PPI) wordt uitgevoerd, wél. Met de aanpassing komt die differentiatie te vervallen. Overigens is instemming van de OR niet vereist als het onderwerp reeds inhoudelijk is geregeld in een cao of de werkgever verplicht is aangesloten bij een Bedrijfstakpensioenfonds (BPF).

Om het arbeidsvoorwaardelijk aspect centraal te stellen, is de formulering 'een regeling met betrekking tot een pensioenverzekering' gewijzigd in 'regelingen op grond van een pensioenovereenkomst'. Onder deze regelingen worden bepalingen in uitvoeringsovereenkomst of reglement verstaan die van invloed zijn op de arbeidsvoorwaarde pensioen, oftewel de pensioenovereenkomst. Het gaat in ieder geval om de wijze van premievaststelling en voorwaarden en maatstaven voor toeslagverlening. Verder is instemming van de OR bij overgang van de uitvoering naar een buitenlandse pensioenuitvoerder ook opgenomen in deze wet.

1.3 Overige wet- en regelgeving

Fiscale kader pensioen

In hoofdlijnen ziet het fiscale kader er per 1 januari 2016 (en 2017) als volgt uit:

- Middelloonregelingen: maximaal opbouwpercentage ouderdomspensioen van 1,875% bij een pensioenleeftijd van 67 jaar;
- Eindloonregelingen: maximaal opbouwpercentage ouderdomspensioen van 1,657% bij een pensioenleeftijd van 67 jaar;
- Het pensioengevend inkomen is in 2016 gemaximeerd op € 101.519 (2017: € 103.317);
- De minimale franchise in een eindloonregeling is per 1 januari 2016 € 14.657 (2017: € 14.850);
- De minimale franchise in een beschikbare premiereregeling en een middelloonregeling is per 1 januari 2016 € 12.953 (2017: € 13.123).

2. Financiële positie pensioenfondsen

Dekkingsgraad pensioenfondsen

De gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen is over 2016 gelijk gebleven. Eind december 2016 stond deze gemiddelde dekkingsgraad op 102%. De positie van pensioenfondsen is nog altijd niet rooskleurig. Dat maakt de urgentie voor een nieuw pensioenstelsel alleen maar groter.

De beleidsdekkingsgraad, gebaseerd op de gemiddelde dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden en leidend voor kortingen of indexatie, is in 2016 is voor de Nederlandse pensioenfondsen gemiddeld gedaald van 104% naar 98%. Dit is lager dan het wettelijke vereiste minimum van circa 104 à 105%. De verwachting is dat veel pensioenfondsen het jaar afsluiten met een reservetekort en dat sommige pensioenfondsen zich in een dekkingstekort bevinden. Dat betekent dat zij vóór 1 april 2017 een nieuw herstelplan moeten indienen.

Het heeft er lang naar uitgezien dat veel pensioenfondsen in 2017 zouden moeten gaan korten, maar het laatste kwartaal in 2016 toonde een onverwacht herstel. Naar verwachting zullen circa 5 pensioenfondsen moeten korten. Ondanks het herstel lijkt indexatie voor de meeste pensioenfondsen nu ver weg.

Beursontwikkelingen

Ook op de beurzen was 2016 een roerig jaar. De swaprente liet het hele jaar een dalende tendens zien; na een forse rentedaling in het eerste kwartaal zorgde de Brexit eind juni 2016 voor het ultieme dieptepunt. Typierend was de ontwikkeling van de 30 jaars swaprente, die in het eerste kwartaal daalde van 1,61% naar 1,04% en in augustus 2016 op het laagste punt van 0,72% uitkwam. Herstel volgde na de verkiezing van Trump en de aankondiging van de Europese Centrale Bank (ECB) dat het aankoopprogramma zou worden teruggebracht naar € 60 miljard per maand. Eind december 2016 bedroeg de 30 jaars swaprente 1,23%.

De daling van de swaprente leidde tot een stijging van de pensioenverplichtingen met circa 9%. Hierbij speelt mee dat de Ultimate Forward Rate (UFR) in 2016 daalde van 3,2% naar 2,9%. De UFR betekent dat pensioenfondsen voor langlopende verplichtingen mogen uitgaan van een hogere rente dan de marktrente. De Brexit heeft geleid tot een forse daling van de Britse pond versus de euro en ook de rest van het jaar is geen goed jaar geweest voor de Britse pond. De verkiezing van Trump en de aankondiging van de FED, de Amerikaanse centrale bank, over de timing van de renteverhoging in 2017 zorgden voor een forse stijging van de Amerikaanse dollar versus de euro.

Per saldo hebben de aandelenbeurzen het over 2016 goed gedaan met een rendement van gemiddeld circa 12%. De vastgoedportefeuille profiteerde van de aantrekkelijke huizenmarkt en noteerde gemiddeld een licht positief rendement.

3. Overige ontwikkelingen

Stijging pensioenrichtleeftijd en AOW-leeftijd

Als gevolg van de gestegen levensverwachting zal de pensioenrichtleeftijd met ingang van 1 januari 2018 worden verhoogd van 67 naar 68 jaar. De pensioenrichtleeftijd is de rekenleeftijd die wordt gebruikt voor de berekening van de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw. Als reactie op de gestegen levensverwachting heeft staatssecretaris Klijnsma verder bekend gemaakt dat de AOW-leeftijd in 2022 wordt verhoogd naar 67 jaar en 3 maanden.

Een stijging van de fiscale pensioenleeftijd (naar 68 jaar) heeft vanaf 1 januari 2018 onder andere de volgende gevolgen:

doordat de jaarlijkse pensioenopbouw (in een middel- of eindloonregeling) een hogere ingangleeftijd krijgt, daalt de waarde van de jaarlijkse pensioenopbouw en daarmee de kostendeckende premie; ook de fiscaal maximale premiepercentages in de beschikbare premiestaffels zullen vanaf 1-1-2018 dalen door de stijging van de pensioenleeftijd. Begin 2017 is er nog geen aangepast staffelbesluit vastgesteld. Dit zal waarschijnlijk in de loop van 2017 vastgesteld worden.

Herziening pensioenstelsel

In 2014 heeft het kabinet op initiatief van staatssecretaris Klijnsma een Nationale Pensioendialoog gevoerd: een open, brede dialoog over de maatschappelijke houdbaarheid van ons stelsel van aanvullende pensioenen in de 21ste eeuw. Op 6 juli 2015 is vervolgens de hoofdlijnennotitie van een toekomstbestendig pensioenstelsel naar de Eerste en Tweede Kamer verzonden.

Staatssecretaris Klijnsma van het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid (SZW) heeft de sociaal economische raad (SER) namens het kabinet in dit kader om advies gevraagd. In februari 2015 heeft de SER het advies 'Toekomst pensioenstelsel' gepubliceerd. De SER onderzoekt in dit advies vier verschillende varianten gericht op een beter perspectief voor het pensioenstelsel op de middellange termijn. De SER heeft in mei 2016 een rapport uitgebracht waarin de variant persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling nader onderzocht en uitgewerkt is en de SER vindt deze nog steeds interessant. Met deze verkenning wil de SER een vervolgbijdrage leveren aan de discussie over de toekomst van het pensioenstelsel dat een goed

pensioeninkomen biedt en beter aansluit op de veranderende samenleving. De SER heeft onderzocht hoe risico's kunnen worden gedeeld binnen een regeling op basis van persoonlijk pensioenvermogen.

Los van de verkenningen door de SER is de introductie van een nieuw pensioenstelsel naar een volgend kabinet doorgeschoven. Daarmee zijn fundamentele veranderingen van het pensioenstelsel op de lange baan terecht gekomen.

De Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017 zullen een flinke stempel drukken op de ontwikkelingen in de pensioenwereld. Onderwerpen zoals de ontwikkeling van een nieuw stelsel, versoberingen, de stijging van de AOW-leeftijd, meer keuzevrijheid en pensioencommunicatie staan op de agenda van de diverse partijen.

Toezicht

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

Het toezicht van de AFM is risico gestuurd. Dat betekent dat de AFM een risicoanalyse van de markt maakt en op basis daarvan de thema's in het toezicht kiest. De AFM stelt voor het jaar 2016 de volgende drie prioriteiten:

- Het verkleinen van de ongewenste risico's in de financiële markten door regulier en thematisch toezicht;
- Het versterken en vernieuwen van het toezicht door gericht te investeren in technologie en methodieken;
- Het vergroten van de effectiviteit, efficiency en wendbaarheid van de organisatie van de AFM.

DNB

In het rapport "Toezicht vooruitblik 2016" geeft DNB een overzicht van de prioriteiten van DNB in het toezicht op financiële instellingen. Dit betreft het toezicht op de korte en de middellange termijn tot 2018. DNB wil het toezicht versterken met de volgende drie speerpunten:

- Herstel van vertrouwen;
- Consolidatie in een krimpende markt;
- Bufferherstel en verbetering professionaliteit in het risicobeheer.

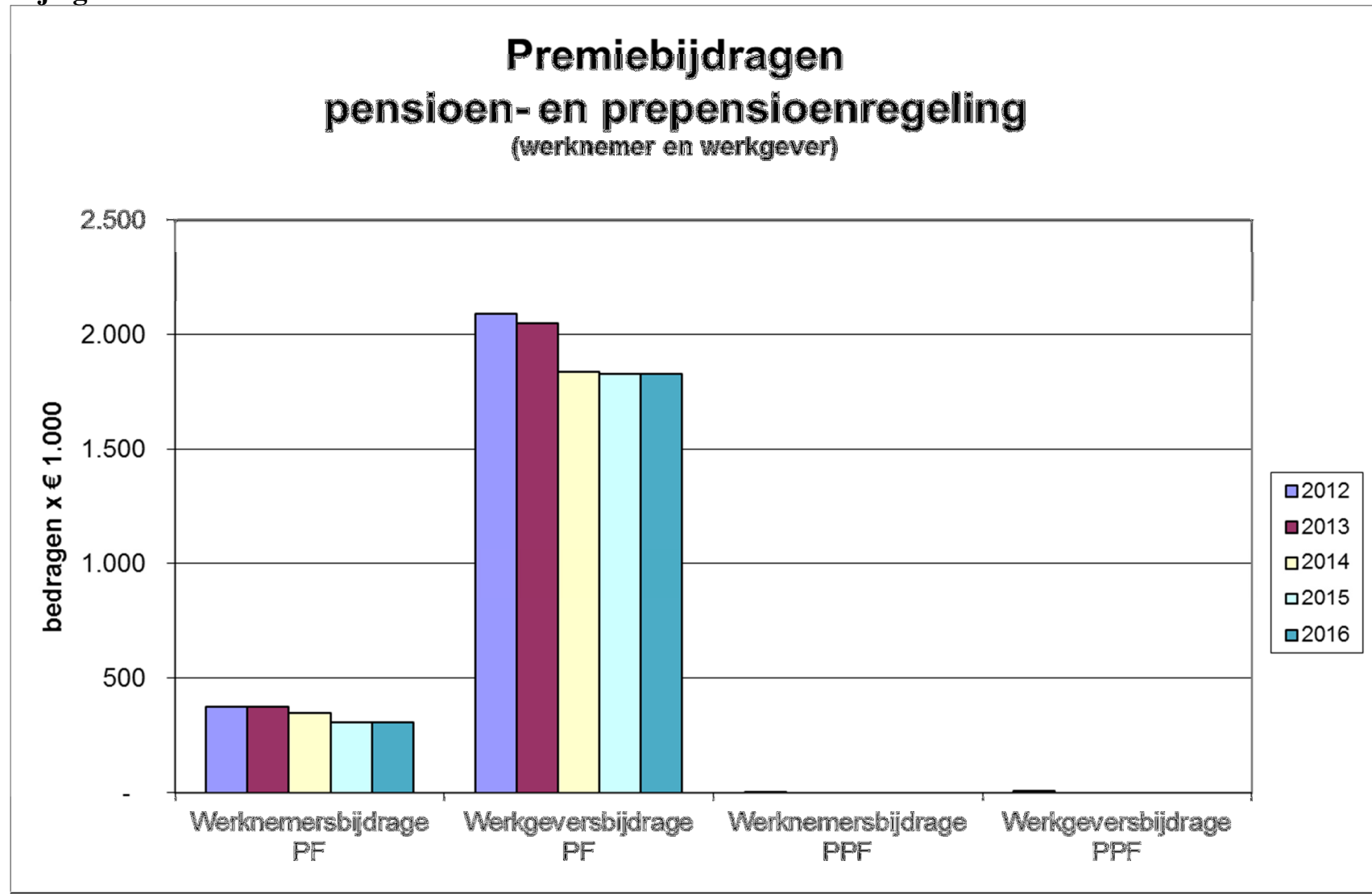
DNB wil verder de professionaliteit van pensioenfondsen vergroten. DNB vraagt van besturen een evenwichtige en onderbouwde besluitvorming bij de financiële opzet en overgang naar een ander pensioencontract. Een goede, evenwichtige communicatie naar belanghebbenden is belangrijk. Opvolging van aanbevelingen naar aanleiding van eerdere (on-site) onderzoeken wordt steekproefsgewijs gecontroleerd. Thema's hierbij zijn onder andere datakwaliteit en integriteit. Bij grote pensioenfondsen vindt toezicht plaats op de kwaliteit van de (strategische en dagelijkse) besluitvorming en visievorming.

DNB heeft de toezichtthema's voor 2017 ook al gepubliceerd. DNB richt zich op de volgende vijf hoofdthema's voor pensioenfondsen.

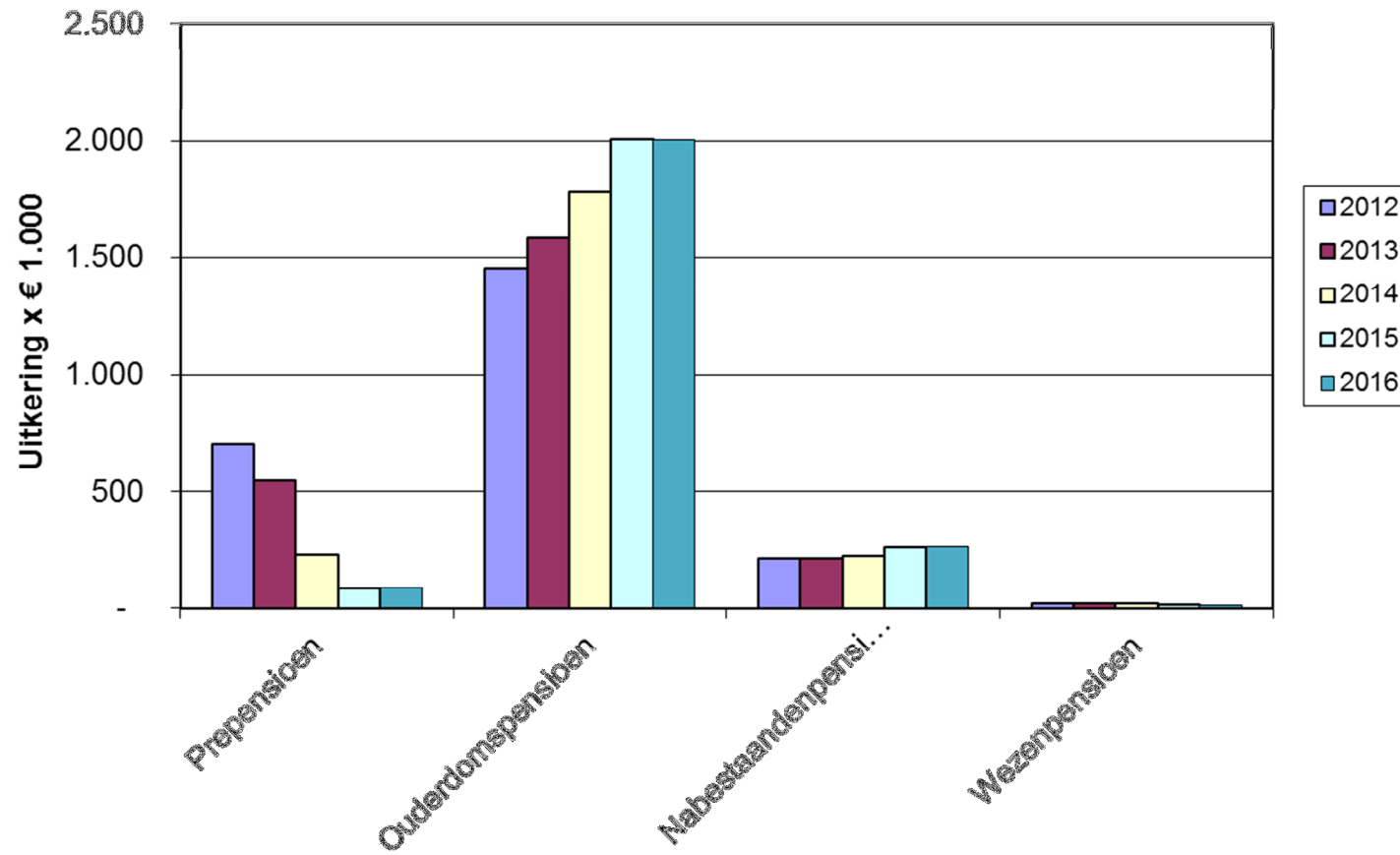
- het verandervermogen van pensioenfondsen;
- de effectiviteit van het bestuursmodel;
- de houdbaarheid van het bedrijfsmodel;
- de robuustheid van pensioenadministraties;
- duidelijke verwachtingen bij deelnemers over mogelijke kortingen en het uitblijven van indexaties (vervolg onderzoek Financiële opzet en informatie).

Daarnaast zijn enkele cross-sectorale toezichtthema's mogelijk relevant voor pensioenfondsen, zoals uitbestedingsrisico's, cybercrime, duurzaamheid, kwaliteit strategische besluitvorming, corruptie en belangenverstrengeling.

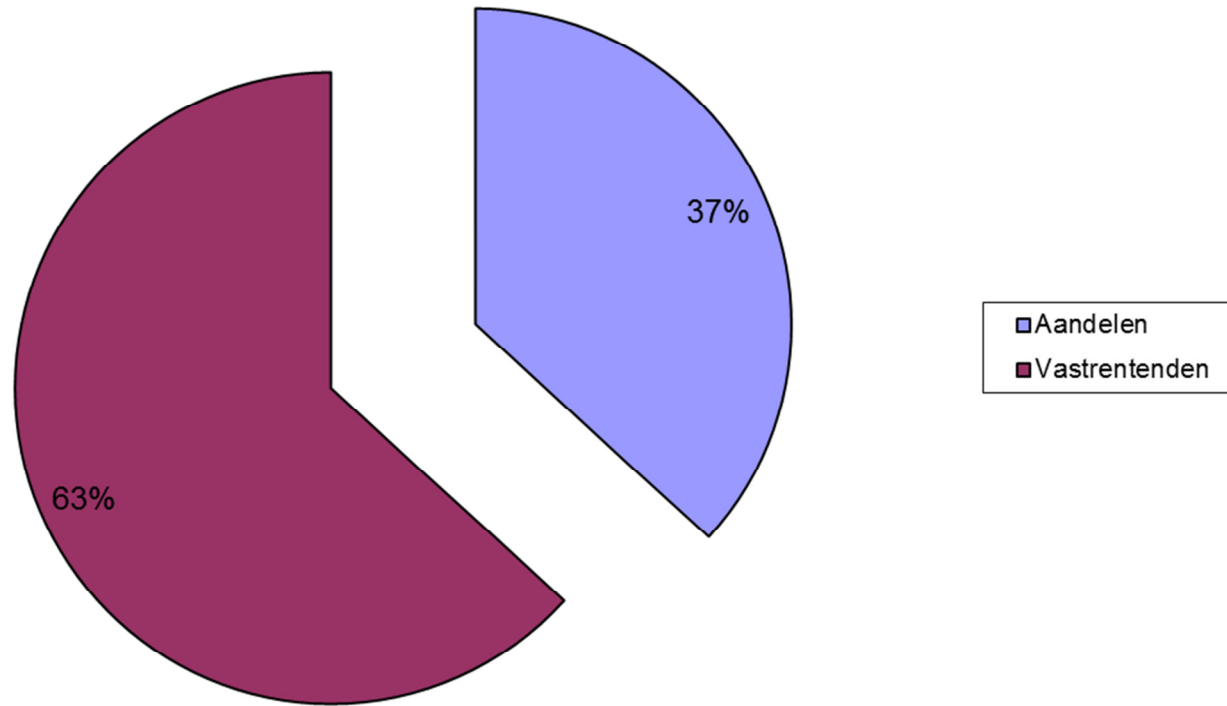
Bijlage 4 Grafieken

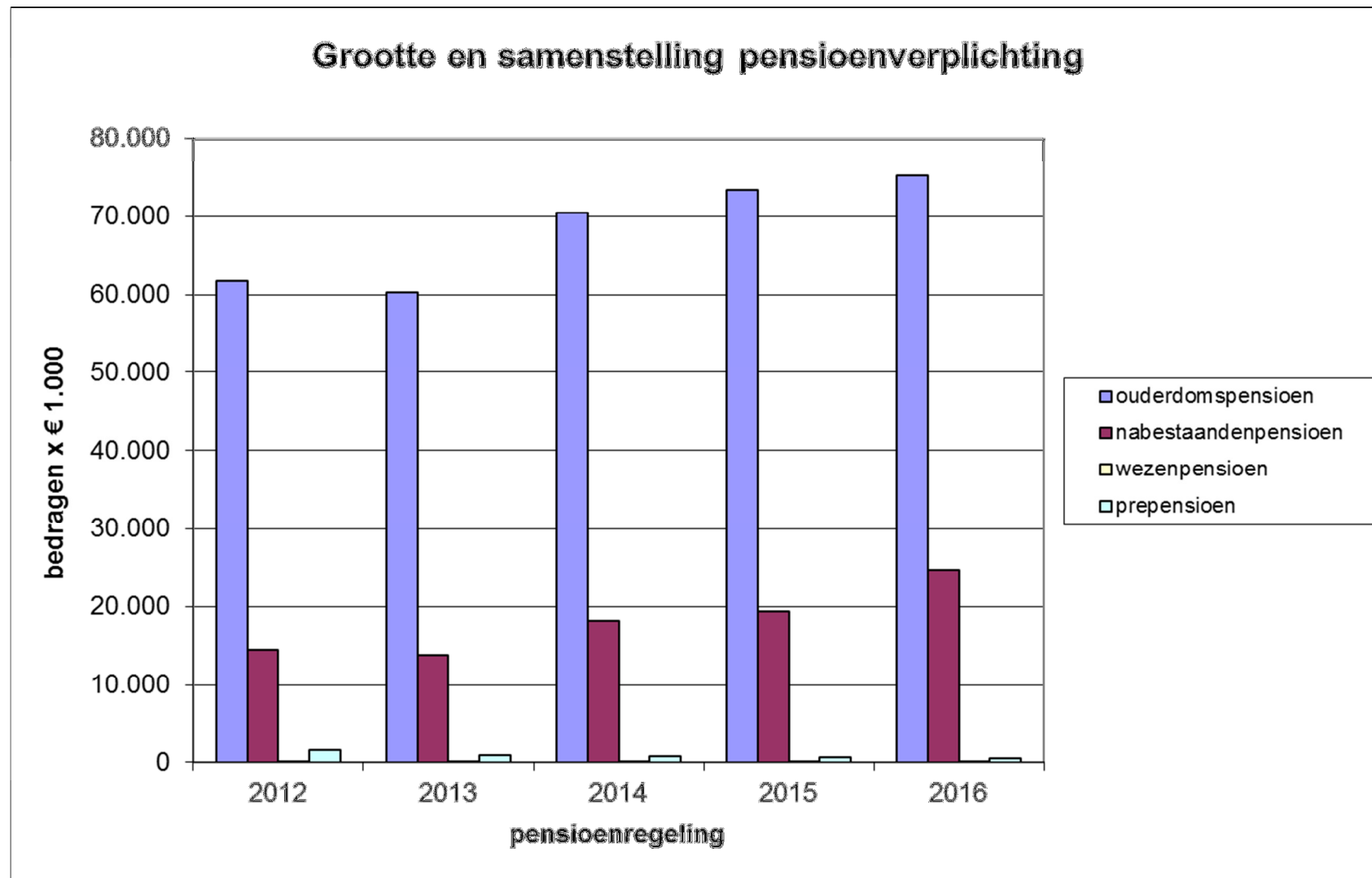

Pensioenuitkeringen

Verdeling beleggingen

Bijlage 5

Nevenfuncties bestuursleden

De heer Hagoort heeft twee nevenfuncties. Hij is Principal consultant bij AonHewitt. Daarnaast is hij voorzitter jeugd technische commissie bij S.V. Kampong Voetbal. De overige bestuursleden bekleden geen nevenfuncties.